

„Varpas“ išleidžiamas
Ragainėje 20. kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė su
prisiuntimu
Rusijoje . . . 4 rubl.,
Prūsijoje . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kasštija už kiekvieną ke-
tvirtai dalytą eilutę smulkių
raštu spanstą 20 pfen. arba
10 kap. priimami „Varpo“
rėdystėje Bitėnūse per
Lumpėnus, Ostpreussen.

literatūros, politikos ir mokslo menesinis laikraštis.

Italpa: Svarbus reikalas, S. . . a. — Antanas Valys, Jonas G. . . ys. — Literalizka peržvalga, V. K. — Audiatur et altera pars, Szernas. — Isz tēvyniszkos dirvos, Q. D. ir K. — Hygiēna, Hygiējos tarnas, — Isz visur, Klausutis. — Baudžiaivos Lenkijoje, Liutas. — Algirdis ir Keistutis, didžiū Lietuvos kunigaikščiu, Jonas Vincaitis. — Korespondencijos. — Politika, Krumplys. — Isz produktiszku turgavieciū. — Gromatnyčia. — Apgarsinimai.

Svarbus reikalas.

Isz visu daliu žmogiszko gyvenimo pas mus placziausei iszdirbtas ir daugiausei turi darbininku laukas tikėjimo, nors ir ezionai gali užtėmyti nupūlimą, vienog ne dėl to, idant ne galima butu augstzyn kilti, nės neprivalu nei darbininku, nei vietos dėl ju darbo — tikėjimiszkaĩ-doriszkas nupūlimas turi kitokias priežastis.

Reikalai-gi svietiszko musu gyvenimo beveik suvis aplejsti: szita dirva da apžėlusi varpuzeis. Dievas prisakė žmogui melstis ir dirbti, t. y. greta su malda pastatė ir darbą, kuris dūda iszlygas dėl atlikimo reikalu kasdieninio gyvenimo. Jau dabar galima sutikti kur-ne-kur apszviestus Lietuvius, lyg oazus pustynėje, dirbanczius dėl pataisymo svietiszkos dalies musu gyvenimo, bet ju ne užtinkame susirinkimūse dėl iszdirbimo valstijos tiesu, kurios tankei labai svarbei atsiliepia ant reikalu kasdieninio gyvenimo ne tikt atskyras žmogaus, bet ir visos tautos.

Vokietijos ir Prusu įstatai ne tiktai ne draudžia nei vienai isz smulkiu tautiszku szakucziū siųsti savo užtarytojus į susirinkimus dėl iszdirbimo valstijos įstatu ir dėl pasirodavimo apie tarpgentiszkus valstijos reikalus, bet ir pacziū tūmi daleidimu parodo kad valdzia geidžia nūg visu teisingo praneszimo apie reikalus ir padėjimą kiekvienos tautos. Tarp svetimu tautiszku gaivalu Vokietijoje: Lenkai pirma turėjo 20 pasiuntiniu (ant 25% menkesnį pagal savo skaitliū). Danai turėjo pirma 2 pasiuntiniu, o dabar vieną. Tikt Lietuvei iksziolaik da ne iszpildė valdzios noru, nės, ne norėdami pasinaudoti isz daleistu tiesu, ne galėjo supazinti, primiti valdzei apie Lietuvos reikalus ir jos padėjimą. Visi saiminei pasiuntinei isz skrycziū Rytiniu Prusu priguli prie partijos konservatistu; kitokie kandidatai apart skrycziū vieno tikt Karaliauczio, kiek pamename, ne buvo suvis statyti.

Tiesa, gali buti tarp Vokiecziū-konservatistu ir teisingi vyrai neapimti fanatiszka neapykanta dėl tautiszkos Lietuviū skirtybės, vienog tokiu kūm toliaus, tūm mažiaus galima atsitikti saime; jaigu katras — nors isz ju ir norėtu už mus užtarti, tai ne gali, nės ne pažinsta tautiszkus musu geismus ir reikalus o tankei ir musu dvasios ne supranta. Isz tikros szirdies jauzcziancziū musu reikalus, kaip drs Sauerwein'as, tiesą sakant, mes dabar tarp Vokiecziū suvis ne atitinkame.

Pasuntinys Vokietys, prie jaib kokios partijos jis prigulėtu vis-gi labiaus rupinsis apie reikalus savo tautos; jaigu jis iszrastu, kad užtylėjimas Lietuvos reikalu butu naudingas jo tautai, tai jis, žinoma visada jūš užtylėtu. Peržiūrėdami parlamentariszkus dēbatus tekancziū deszimtmeczio mes nei sykį ne užtėmyjome, kad kas nors ant saimo butu pajudinęs reikalus lietuviszkos tautos, kurie vienog ne mažiaus už paczius Vokieczius geidžia garbės ir szlovės Vokietijai. Kad taip buvo ir dabar yra, tai Vokiecziū, mums rodos, užginti to negali. Lietuvei visada buvo užtikėtais valstijos tarnais. Apie tai gana gerai persitikrino mirusiū ciecoriūdu Wilhelm'as I ir Friderik'as III. Pažiuru musu jauno dabarnykszcziū valdytojaus mes da ne galėjome pažinti, bet vis-gi tikimės, kad ir Jis ne permains apie mus nūmonės garbingo savo senio ir tėvo, nės mes niekūm da ne prasikaltome.

Vienog dangelio Vokiecziū pažinros apie mus, apsireiszkiaczios laikraszcziūse, mažai yra teisingos, o vien tikt dėlto, kad isz mus pūsės nėra saimūse teisingu praneszėju. Kada pasiuntinei isz tolymesniu skrycziū padavė užmanymą suvokiecziūti Lietuvius, musu iszrinktiejie nei lupu ne atidare, idant mus užtarti. Dangumas laikraszcziū rodos tyeczia melagingai aizskina Lietuviu geismus ir padėjimą, mes-gi isz savo pūsės ne turime pragumu kaip ir taisyti tas melagystes. Nei valdzios, nei ju perdėtinei ne gali geisti dėl

mus neteisybės, nės to ne geidžia augsčiausias valdytojas; jaigu atsitinka kur-nors tokios neteisybės su mumis, tai tikt per ne pažintį mūsų karsčiausiu geismu ir reikalu — tame-gi dalyke tai mes patys kalti esame.

Jaigu mes turėtume saimūse savo pasiuntinį, tai mes da ne galėtume sunkinti valstijos kelius; mes tikt norėtume tūmi platinti teisingas pažiūras ant musu gyvenimo, musu noru, geismu ir reikalu, norėtume taip-gi geriaus pasipažinti su Vokiecieis kaipo vaikais abelnos tėvynės, kuriems ne pritinka be reikalo ir be jokios naudos erzintis. Iszplatinant teisybę, jieszkant keliu sutarties, nors ir isz palengvo, bet vis-gi pradėtu griuti sziaudieninė neapykanta musu skirtybės, kuri niekur nenori kliudyti valstijos kelius. Lietuvei, pasilikdami Lietuveis, galės da buti geresneis ir užtikėtinesneis valstijos tarnais, ne kaip germanizatoriu sugadinti.

Berots yra Lietuvei bande jau kelis kartus dėl skyrimo pasiuntinio į saimą pasiprocavoti, vienog vis be naudos, pirmą kartą toks pasiprocavojimas nusidave 1881 per Dr. Sauerveiną, kuris pagaliaus tikt netape skirtu, o ne kurie Lietuvei, kaip tai nabasztininkas mokintojas Szapalas, Trauszys, rėdytojas Tiesos Prietelio dabar Konservatyvu draugystės laiszko ir kunjgas Jurkszatis, tą pati Dr. Sauerveiną baisei įkenke, ką atliudyja to czėso laiszkelei, kur kunjgas Jurkszatis sako: „Didis turgus Priekuliszkis, kur nereik, tai czia nekiszkis,“ — „O ruksztvyni, o ruksztvyni, kaip tu tikt apsigaudei. — Tu pasilik Anoveriūs tai kožnas tav pakaju dūs ir t. t.“ Dr S. žinoma didei į apmaudytas labai supyko ant Lietuviu, jog savo dainelėje sako: „Kad nėra susitarimo, kad ir kaklas jau užkimo, vis, vis gerą rodą sziaukiant, tikt vienybės nesulaukiant, ir t. t.“

Po to bande M. Jankus kelis kartus per įpatiszkus laiszkus ant gruntavojimo saimiszkos lietuviszkos draugystės paszaukti, kas vienog per dideles, prieszgnynstės pacziu Lietuviu atmesta tape.

Bet reikia vis isz naujos propagandą daryti, kas isz palengvo ir daroma tampa, vienog reikia vadovus ant to nurodyti.

Skrytise su didesnėmis pilėmis, kaip tai Tilžė ir Klaipėda, sunku yra pervesti lietuviszką kandidatą, nės tenai daug yra Vokiecziu, bet tokiose skrytise, kaip Szilokarcziama, Ragainė, gana lengva: reikia turėti gerą norą ir mokėti pritinkezei elgtis.

Praslinkus sziems metams, pasibaigs mandatai dėl pasiuntiniu į vokiszką parlamentą. Lietuviams vėl priguli pasirupinti apie pastatymą savo kandidatū. Gal ir vėl ne pasiseks Lietuviams savąjį įsprausti, vienog pabandyti reikia, nės tikt bandymais taisosi kelias dėl tolesniu iszrinkimu. Ne turime bijotis nepasisekimu, nės

vis-gi vaisiu apturėsime toliaus. Dabar ne pasiseks, bet tūm bandymu mes gerai pripratinisime savūsius prie ateinanacio už dvieju metu rinkimo. Jaigu syki nepasisekė, tai da ne pritinka nuleidus rankas laukti, ar kas isz dangaus ne iszpuls. Mes mokame iszsirinkti sąnarius, siųsti deputacijas su praszymais, iszsimokykime iszsirinkti ir savo pasiuntinį į saimą; elgtis abiejūse padėjimūse reikia beveik vienokei: tame tikt yra skyrius, kad prie rinkimo sąnariu deputacijos nėra prieszininku; o da deputacija isz keleto sąnariu brangiaus atsieina, ne kaip vienas pasiuntinys, turtu-gi mes perdaug ne turime.

S s.

Antanas Valys.

Apysaka paraszė Jonas G . . . y s.

(Tasa).

Motyna nieko ne atsakė, tikt galvą pakratė ir peczeis sutraukė. Brolei taip-gi mate, kad Ona sziek tiek atsimainė ir įukavodami klausė, ar ne mislyja apie tą, kaip isz kirvio pautienę iszkepti. — Žodiū sakant visi mate kad jos budas atsimainė, kad turėjo kokią-ten sielvartą, vienog niekas ne žinojo to atsimainymo priežasties, o gal ir pati Ona vargei galėjo pasakyti, kas per liudnumas jos szirdį spaudė. —

Buvo prietemis. Pabaigę skaityti sedėjo abudu sode ant tos pacios vietos, kur tiek vakaru drauge praleido. Ar tai dėlto, kad antrytojaus Antanas turėjo atgal Ramucziūsna važiūti, ar tai isz kitos priežasties, bet sedėjo tylėdami ir gan nuliudę. Nuvytęs geltonas lapas nukrito po Onas koju. Antanas pasilenkė ir pakeles lapą tarė:

— Sztai jau ir lapai nū medziū krinta. Pasibaigė linksma vasarėlė, o sykiu ir atilsio dienos. Ir vėl rudū kvieczia prie darbo ir ragina keliauti į szaurinį szalį.

— Kada-gi vėl musu krasztą aplankysi? paklausė Ona.

— Už metu.

— Taip ne greitai! O asz mislyju, kad tamista ant Kalėdu pas mus pribusi.

— Vargei galėsiu atvažiūti. Tolimas kelias. O ir darbo bus ne mažai. Nors ir norėcziau kūgreicziausei atgal pagrižti, bet ne viskas nū manes priguli.

— Tai negerai — tarė Ona patylėjus. Asz mislyju, kad pasimacziūs su tamista per Kalėdas, galėsiu egzaminą iszdūti, nės norėjau per szį laiką, sziek-tiek lietuviszkai pasimokinti

— Ar taip? tarė pradziūges Antanas. Asz ir nesiviliau, idant tamista turėtum tokį užmanymą.

— Gal-gi asz ne Lietuvaite? — ruszczej atsake Ona. Juk gal ir pas manę yra nors truputis meilės tėvynės ir tėvu kalbos, nors tamista mus visus Lenkais skaitai? Juk gal ir dėl manės brangi Lietuva — mocziute, nors pagal savo pasielgimą užsitarnavome sau netikusiu vaiku vardą? Ant szito paties daigto klausiau tamistos žodziū ir supratau, kad žodžeis iszreiszkei tą, ką asz neiszkei jau cziau. Supratu-s-gi noriu ir elgtis taip, kaip priguli tikrai Lietuvaitei. Nežinau, ką dasieksiu, kaip susivaldysiu. Tamista niekad ne norėjei pasakyti, ką reikia dirbti, idant atsakancei musu tėvynei tarnauti. Numanau, dėlko niekad to klausymo nepakliudei, mislyjei, kad asz dėl Lietuvos jau suvis prapūliau, o dabar užgirdęs, kad noriu lietuviszkai pasimokinti stebiesi ir sakai, kad nesivilei, idant tokį

užmanymą turėčiau. Ona nutilo, lyg papykus, Antanas-gi taip atsiliepė:

— Teisybė; nesiviliau apie tokį tamjstos užmanymą užgirsti, nės esu papratęs matyti musu szunbajorius arszesneis Lenkais, nei patys Lenkai. Ir tamistos atskirti nū anu ne norėjau, nors arcziaus pažinęs, matau, kad tamistos ne galima suvis prie anu pritaikinti. Gailiūsi tikt kad pirmiaus to, ką sziandien neiszgirdau. Bet ne viskas dar pražuvo: ką dabar ne padarėme, paskui padarysime. Tikt ne pyk ant manęs, kad taip mažai tamistai tikėjau. Labai neramu man butu, jaigu zinocziau, kad tamistą apleidžiu užrustintą. Ar ne pyksti? paklausė padidamas Onai ranką.

— Ne pykstu ir tamistos ne kaltinu — atsakė Ona — Tikt norėčiau kūgreicziausei tamistai parodyti, kad ir isz musu szis-tas dėl Lietuvos iszdygti galėtu, jaigu tikt noru ne pritraktu.

— Na, tai pasirupinsiu ant Kalėdu pributi — pasakė linksmi Antanas.

— Pribuk; asz lauksiu. O gal ir laiszkelį nors sykį atsiūsi? paklausė Ona.

— Atsiūsiu, bet norėčiau ir pats gauti. Ar tamista paraszysi?

— Gerai.

Suspaudė sau rankas ir nuėjo į namą.

Antrytojaus Antanas su Daubarais atsisveikino, Ona truputį isz blyszkus, po langu stovėdama, žiūrėjo į paskui atsitolinantį su Antanu vežimą, kolaik už girios ne pranyko. Paskui iszėjo į sodą ir parėmus ant delnu galvą ilgai sėdėjo po tūmi medžiu, kur tiek vakaru drauge su Antanu praleido. Ar jos mislys vijo atsitolinantį Valį, ar kur kitur skraidė kas gali žinoti? —

Namiszkei ir visi Ramutiecei ne mažai prasi-džiugo, pamatė Antaną atgal parvažiuojantį. Žinome jau, kad jį visi mylėjo ir gūdojo; tai ir ne dyvas, kad tūjaus ant Valio kiemo atsirado keletas kaimynų:

— Sveikas, gyvas, Antanėli! Ką veikei, ką gir-dėjai?

— O jus, kaip gyvujate?

— Dėkui Dievui! visi sveiki ir linksmi — atsakė Kezis. Ar ilgai pas mus pabusi? Sztai jau Žolinė praėjo, tai gal vėl ant visu metu pabėgsi?

Taip besznekdami į grįczią suėjo ir „pagarbintas“ pasakė, ant sūlu susėdo. Palengva visa Valio grįczia kaimynais prisipildė, o dumai isz pyškiu net akis graužė. Visi jūkavojo ir linksmi kalbėjo. Mat metai atsitiko vaisingi, darbai buvo beveik pabaigti, tai ir linksmumas nū žmoniū szalin ne bėgo. Kada vyresniejie grįcziuje kalbėjo, priėjo pavakarys. Ant kiemo susirinko jaunimas ir geltonplaukė Marytė, ant priesvirnio tarpu mergaicziū sėdėdama, užtraukė dailę gies-melę. Antanas, senius pamatęs, pro duris iszsprudo, o jaunimas jį pamatęs, linksmi suszuko. Bernukai Antaną apstojė ir sveikino su tokiu džiaugsmu, lyg pusę amžiaus jį nematę.

— Ar matote, mergaitės kokia puszinė*) ant jo žandu užaugo? tarė jūkdarys Gavėnas, matydamas prasiplatinusią Antano barzdą. Saugokis, Antanėli, idant kokia gaspadinė, už koju pagriebus, tavimi pe-cziaus ne iszszlūtu! Apsvilsi!

Visi su jūku prisiartino prie mergaicziū.

— Kodėl nutilot? paklausė Antanas. Ar tikrai persigandote mano puszinės? Jau ryt' apkarpysiu, idant Gavėnas manęs ne apjūktu.

Bernukai grezcium su mergaitėmis susėdė, pra-dėjo drauge dainuoti. Vienog neilgai dainavo, nės Marytė, kasžin kodėl, vienos dainos ne pabaigus, traukė

kitą, o ne trukus ir suvis dainūti nustojo, galvelę nu-leido ir tankei į Antano szalį akeles savo kreipė. Nu-stoję giedoti, bernukai klausinėjo Antaną, ar greit jau rūsziš isz Ramucziū iszkelianti.

— Dar keletą dienu prabusiū — atsakė Antanas. Ne norėčiau taip greit su jumis persiskirti, bet ką czia padarysi? Reikia. . .

— Kada-gi pagryszsi? paklausė Marytė.

— Ir pats ne zinau; ketinu ant Kalėdu, o gali buti, kad ir iki vasarai Ramucziū ne aplankysiu.

Marytė toliaus ne klausinėjo, bet truputį patylėjus užtraukė liudną dainelę apie toli gyvenantį mylimąjį bernelį. Pabaigus pasikėlė, idant namon eiti.

— Lik-da! praszė bernukai. Naktys ilgos, tai iszsimiegosi, o ruputes ir be tavęs motyna suszutins.

— Nēr kada, jau temsta — atsakė Marytė, ir pataisius ant galvos skaraitę, pro vartus iszbėgo. Pas-kui Marytė iszėjo ir kitos, o bernukai vieni likę, taip-gi neilgai sznekucziauo.

Antanas, ant priesvirnio vienas pasilikęs, mislimis pagryžo į Daubariszki. Ką ten dabar veikia Daubaru szeimyna? Ona gal aplink virdulį sukasi ir rūszia vakarienę, prisirizsus baltą žiurstą. Ar buvo sziandien pavakaryje po liepa, kur tiek valandu drauge praleido, knjgas beskaitydami ir perkratinėdami perskaitytas mislis? Turėjo buti, nors ir skaitė viena. . . An-tanas ilgą metą perkratinėjo mislyse pereitą vasarą kolaik, iszeinant isz grįczios kaimynams isz misliu ne atoko.

— Vėla jau buvo naktis, kada Valio grįcziuje ži-burys užgeso. Antanas turėjo viską apsakoti, kaip Daubariszkyje gyveno; nės kiekvienas isz jo szei-mynos norėjo žinoti, kaip ten su jūmi szunbajorei elgėsi.

— Kada iszvažiūsi? — paklausė senis Valys, nū skobnios atsitraukdamas. Reikia arklus ir vežimą prirūsztiti.

— Dar keletą dienu prabusiū.

— Ir n'apsidžiaugiau asz tavimi — pasakė Va-lienė. — Per visą vasarą namieje ne buvai, o dabar tikt pagryžęs, vėl nori iszvažiūti. Pabuk nors kokią nedelėlę!

— Gerai butu ir likti priė tavęs motynte — at-sakė Antanas, bet jau prisiartino laikas iszkelianti. Darbas laukia. . .

Valienė atsiduso, bet nieko sunui ne pasakius pradėjo nū skobnios szauksztus ir bliudus rinkti. Nors jai szirdis ir skaudėjo, prisiartinant sunaus iszvažia-vimui, vienog suprazdama, kad kitaip ne gali buti, savo skaudulio parodyti ne norėjo. Truputį patylėjus, lyg pati sau pasakė:

— Tai važiūk sau laimingai!

Jau antri gaidžei pragydo, o Antanas dar akiu ne sunerė. Vartėsi nū szono ant szono, taisė patalą, vienog niekaip užmigti ne gėlėjo. Ar akis atviras laikė, ar užmerktas, vis priesz savę matė Onos pa-veikslą. Tai jam regėjosi, kad drauge su ja vaiks-zcioja po sodą ir girdi jos mielą balselį, tai regėjo Oną sėdinczią po liepa ir klausanezią jō pasakojimu, tai vėl matė Oną sėdinczią prie fortepijono, klausė ir net girdėjo balsus, bėganczius isz po jos pirsztu. . .

— Ne jaugi visos mano mislys apimtos ta jauna mergaite? — paklausė savę patį, atsisėdęs ant lovos. Nūlat matau ją, girdžiu jos balsą. . . Atsakymo ne buvo, nės vėl pamatė Oną laistanczią darželyje žolynus. Jauzdamas, kad ilgai dar ne galės užmigti, szoko isz lovos, apsilviko ir iszėjo ant kiemo. Žvilgtterėjo ant dangaus: ne matyt buvo nei vieno debesėlio ir pilnatis mėno bėrė ant žemės sidabrinis spindulius. Sietynas beveik iki pusei dangaus užtekejo ir rytūse jau pasi-

*) Szlūta isz pusziniu szaku.

rodė auszra. Visas kaimas buvo lyg izsmiręs ir nei mažiausias sziorszėjimas ne drumstė nakties tylumo.

— Eisiu pasivaikszczioti — pamislyjo Antanas, ir užvėręs svirno duris iszėjo ant kaimo. Ejo į tą szalį, kur upelis bėgo ir kur taip mėgdavo kasdien vaikszczioti.

Praeidamas pro namus, kur Marytė gyveno, pamatė, kad svirno durys buvo atviros ir ant slenkszczio sėdėjo moteris, susilenkus ir kailineis apsisupus. Praėjo nieko ne pasakęs, nės mislyjo, kad tai Marytės motyna ant oro poteriauja.

Paupyje pasivaikszcziojęs Antanas atgal jau gryžo ir sztai pamatė, lyg isz žemės iszliudusia Marytė.

— Tu-gi kur buvai? paklausė.

— Ejau arkliu pažiurėti. Vakare pririzsau už kalno, tai dabar buvau padaboti o sykiu ir perkėliau.

— Ar-gi tai tavo darbas arkliu prižiurėjimas?

— Ne mano, teisybė; bet ne galėdama užmigti, iszėjau apsidairyti.

— Tai tu sėdėjai ant svirno slenkszczio, kada ejau pro jusu kiemą?

— Asz sėdėjau ir macziau, kad į lauką ējei, tai ir iszbėgau paskui tavę.

Marytė buvo vienplaukė! ant pecziu turėjo užmestus kailinius ir sunertas ant krutinės rankas. Stovėdama priesz Antaną staczei veidan jo žiurėjo, net Antanas paklausė:

— Ko taip žiuri?

Marytė nieko ne atsakė, tikt akis žemyn nuleido. — Traukiva į namus — tarė Antanas: — vėsu pasidarė, o manę net drebulys pakratė.

— Tai imk mano kailinius — atsakė Marytė: man ne szalta. Ir ilgai ne laukdama, numetė nū pecziu Kailinius, idant Antaną apsupti.

— Ką tu veiki? Ne reikia! atsakė Antanas. Vienmarszkinė — perszalsi; pradės gerklelė sopėti, o kas mums tada taip gražei padainūs?

— Kas isz tu daineliu, kada szirdžei liudna — pasakė Marytė, grecziu eidama. Patylėjus paklausė:

— Ar tikrai ne užilgio jau iszvažiūsi?

— Už keleto dienu.

— Ir tau neliudna, kada musu szalį apleidi?

— Kada-gi ne buna liudnā — atsakė Antanas. Žinoma, nelinksma į svetimą szalį iszkeliauti, tarp vėtimu žmonių gyventi. Bet nēr ką daryti: priėjo laikas — tai ir turiu vaziūti, nors ir gaila su savaiseis persiskirti.

— Tikt savuju gailiesi, daugiaus nieko? Paklausė Marytė isztylo ir nuleidus žemyn galvą.

— Gaila ir su kaimynais persiskirti, nelinksma ir su tavimi atsisveikinti, nės niekur ne užgirsiu tokiu, kaip tavo daineliu.

— Tikt mano giesmeliu tav gaila, o manęs pacios? — paklausė Marytė dar tyliaus, nei pirma.

Antanas ant jos žvilgterėjo, bet nieko ne atsakė.

— Antanėli! praszneko Marytė, ir balsas jos sudrebėjo, lyg trukusi styga. Ne vaziūk dar! Pabuk pas mus nors dvejetą nedėlėliu; daleisk, idant gan ant tavęs prisiziurėcziau. Ne žinau, kas su manimi dedąsi, bet kiek kartu jau cziau, kad ant mano szirdies lyg akmū pūla, o mano gerklę lyg nagais kas spaudžia, ir aszaros isz akiu nūlatai krinta . . . Kur einu, ką veikiu — visur tavę matau, o tavo paveikslas visados paskui manę, lyg sziaszėlis vejasi . . . Kada pas tėvus atsiuntirasztelį ir užgirstu, kad tu gyvas ir sveikas — tai dėl manęs tikra szventė . . . Kada pamatau tavę, ar užgirstu tavo balsą, szirdis mano taip pradeda drebėti, lyg norėdama isz krutinės iszszokti, kada-gi ne matau — tai tikt raudu ir vietos sau ne randu . . .

Antanas tylėjo. Paskutiniūse Marytės žodžiūse vėl girdėjo aszaras, bet ką galėjo pasakyti, idant ją numaldyti? Matė ir suprato, kas darėsi su jauna mergaite, bet ne galėjo rasti žodziū dėl jos nuraminimo. Marytė patylėjus, toliaus per aszaras kalbėjo:

— Gan jau kentėjau ir slėpiau savo liudnumą. Mislyjau, kad paprasiu tavęs ne matyti, bet vis taspat. Mat ir sziaudien, už girdus, kad greit iszvažiūsi, akiu sunėrti ne galėjau, o pamaczius, kad eini, paskui tavę iszbėgau . . . Ne varyk manęs, Antanėli, nū savęs! suszuko Marytė, griėbdama Antaną už rankos. Priglausk manę nors ant valandėlės, paramiuk mano szirdėlę! Vėl mus apleisi ir vėl asz liksiu tikt su savo sielvartėliu . . .

Prisiglaudus prie Antano ir nuleidus ant jo krutinės galvą, Marytė verkė gailiomis aszaromis.

— Ne verk-gi! sakė Antanas, bandydams ją numaldyti. Gryzk namon, Maryte! Tu gal ir ne sveika: žiurėk, kaip karszta tavo galva. Perszalsi, tai dar labjaus apsirgisi. Nustok-gi, raudojus . . .

Bet Marytė jo žodziū ne klausė, dar arcziaus prie jo glaudėsi ir labjaus verkė, lyg norėdama savo sopulį iki galui iszlieti. Ir Antanui nesmagu ant szirdies pasidarė. Numanė, kad Marytės gailėstis ne sziaudien iszlygo, bet susidarė per ilgą laiką. Nors ir labai jos gailėjos viengro ne galėjo pas savę atrasti nei vieno žodžio dėl jos nuraminimo, o sumelūti ir apgauti ne norėjo. Aiszku jam buvo, kad Marytė, gal ir pati gerai tą ne suprazdama, labai jį mylėjo; dėlto-gi ne norėjo iszsyk teisybės pasakyti, idant per tai smarkaus jai sopulio ne padaryti, nės ir taip didžei ją kencziant regėjo.

Gryzkime jau namon — tarė, ir apsikabinęs pabucziauo jos galvą.

Marytė szoko lyg nū ugnies. Atsitraukus nū Antano ir nei žodžio ne pasakius szalin nubėgo, o perszokus per tvorą, pranyko tarpu triobu, Antanas palengva keliu namon gryžo ir mislyjo apie szinaktinį atsitikimą, — Prie vienos mislies antra prisidėjo ir suvisai nū jo akiu miegą nubaidė.

Kada tai dėjosi ant Ramucziu lauko, viename lange Daubarisztkio per visą naktį szviesa žibėjo: Ona skaitė knygą. Vienog prisiziurėjus, lengvai galima buvo pažinti, kad jos mislys toli buvo atsitraukusios nū knigos lapeliu, nės vieną vietą skaitė gal penkioliką kartu ir vis į pradžią gryždavo. Teisybė ant lapu tankiaus matė Antaną nei raides.

Iszryto Antanas buvo iszblyszkęs, Ona turėjo po akimis mėlynės, o Marytė — raudonas akis.

(Toliaus bus.)

Literaliszka peržvalga.

Lietuviszkas Łamentorius dėl mažu vaikeliu o łabjausej dėl didesniuju naujej iszdūtas ir ajszkej pervezetas per K. L. S.

Yra tai naujai pervezėtas „Łamentorius“, iszdūtas per K. M. B. Varszavoja 1862 m., arba, tikriaus sakant, perverstas neva lietuviszakai elementorius lenkiszkas, raszytas bene tikt kunjgu Paulinu da 1691m., kaip nurodo įtapa.

Ar reikėjo naujai iszdūti moksliszką rankvedį, paraszytą taip senei? Pedagogika lygei, kaip ir kitos mokslo dalys, kasmet padaro didelį žingsnį pirmyn, o nū metu, kada buvo paraszytas tas Elementorius jau taip toli nužengė, kad iszdavimas isz tu metu rankvedžio sziaudien rodo tiktai mėgumą iszdavėjo vaikszczioti pasižiurint ant vėžio, arba stoka supratimo savo užmanyto.

Pradinis mokslas, kada vaikas pirmą kart ima miklinti savo galvą, yra labai svarbus, nės nū jo daug priguli arba išplėtojimas protiszku vaiko pajėgu, arba ju užmūzimas, o bent prislėgimas. Pedagogai stengiasi tą pradinį mokslą palengvinti taip, idant ir laiko ant jo mažiaus žiutu ir pats darbas ne užvodytu dvasiszkom vaiko nūjiegoms. Vietą senovės *mechaniszko* metodo, apsunkinancio mokintinį užėmē sziantdien metodas *analitiszkaizintetiszkas* t. y. vaikas mokinasi raidziu ne abstraktiszkaiz, bet su jomis pasipazinsta, dalinant paimtą isz gyvos kalbos žodį ant skambėjimu (analysis), o paskiaus isz pažinstamu skambėjimu pats sudeda kitokius žodžius (synthesis). Prietam sziantdieninis metodas *lego-grafiszkas* t. y. vaikas mokinasi sykiu skaityti ir raszyti. Trumpai sakant, pagal sziantdieninius pradinius rankvedžius vaikas mokinasi *skaityti, raszyti* ir *mislyti*, nės mokinasi ne mechaniszkaiz, bet sąprotaudamas; vaikas dirba ir mislyja pats, o mokintojas rodo tiktai kelią.

Ar ant tokio pamato pastatytas *naujai perveizetas* Elementorius? Tikrai ne! Czia atitinkame niekur jau sziantdien elementoriuse ne vartojama „sudėjimą silabu“, kurio vaikas turi iszmokti mechaniszkaiz, lyg strazdas žmogaus kalbos; atradęs paskui tapat „sudėjimą“ viduryje žodžio ne žino kaip perskaityti, nės jo iszmoko nesuprazdamas. Girdeju Lietuvius sakanczius, buk lietuviszkuse elementoriuse reikia palikti „*b . . . a ba, b . . . e be, b . . . i bi*“, nės jau tėvai prie to pripratę, tai ir vaikus lengviaus jiems mokinti. Iszrodo visai taip, kad mes sziantdien, mokindami vaikus užžibinti žiburį, rodytume jiems dėl iszgavimo ugnies, vietan įbraukti tam tikrą szipulėlį, trinti vieną pagalį į kitą, nės prie to buvo pripratę žmonės žiloje senovėje. Dėlko tėvai ne gali priprasti prie trumpesniu ir palengvintu pragumu mokininimo savo vaiku?

Na tegul sau! jaigu jau ir ne sutiktu Lietuvei su mano nūmone ir norėtu palikti *lietuviszkame* elementoriuje supelijusį „sudėjimą silabu“, tai vienog ir jis turi buti tikt *lietuviszku*. O ar tokiu yra szitame elementoriuje? Kur mes rasime *lietuviszkuose* žodžiuse *h, g, x, ž* ir sudėtines su jomis? *kur ach, cla, hla mza, vza?* *kur prza, vrza, strza* ir kt? Padūdu czia tikt tulus pavyzdžius. Taigi kam tie nereikalingi pridėczkai ir ką isz ju vaikas naudos, nors ir laužins savo liežuvį ant ju isztarimo? Ar tai dėlto, idant galėtu perskaityti sutikęs lenkiszką žodį? Na, ar galimas dalykas, idant *lietuviszkame* elementoriuje, raszytame dėl *Lietuviu*, butu *lenkiszki* žodžei? Skaitantgi lietuviszkas knygās. galima susitikti su visokeis žodžeis: rusiszkais, lenkiszkais, vokiszkais, graikiszkais ir t. t., taigi prigulėtu lietuviszkame elementoriuje patalpinti raides ir „sudėjimą silabu“ visu tu kalbu, o ar butu iszmingingai? Szito dalyko *perveizetojas* ne užtėmyjo.

Nū 5 iki 26 pusl. eina įvairios maldos ir krikszcioniszki pamokinimai. Labai grazei. Isz to vaikas, jau pramokęs skaityti, gali pats dasekti, ko ne suprato, arba ne dagirdo, besimokiant to visko nū tėvu. Vienog pirmiaus turi pramokti skaityti. Taigi, man rodos, priesz maldas ir krikszcioniszkus pamokinimus, sunkius dėl pradinio skaitymo ir supratimo, reikia patalpinti svietiszkos įtalpos straipnsnelius, tam tyczia parinktus, lengvus dėl skaitymo ir lengvai kudikiui suprantamus, o paskui jau, kada vaikas pramoks skaityti, galima eiti prie sunkesniu dalyku. Iszdūtame Elementoriuje tas klausymas visai pamirsztas. Da viena priežastis, dėlko elementoriuje reikalingi straipnėlei svietiszkos įtalpos drauge su dvasiszkais pamokinimais: vaikas, ne turintis progos pastoti į mokslavietę, baigia savo mokslą ant elementoriaus; jaigu jame bus vieni tikt tikėjimiszki dalykai, tai vaikas ir užaugęs mislys,

kad visos knygos turi buti tokios įtalpos ir svietiszku knygū baidysis nės ant ju pradžioje mokslo ne buvo jam nurodyta; o jaigu vaikas ras elementoriuje prie dvasiszku pamokinimu ir svietiszkus, tai ir užaugęs atsimins, kad apart dvasiszku knygū yra ir su svietiszka įtalpa ir kad jose taipgi su nauda galima pasiskaityti.

Ant 26 ir 27 pusl. iszraszytas lotyniszkaiz „ministranturas“. Jis, teisybē, reikalingas, vienog, ne žinau, ar vieta dėl jo rankvedyje, isz kurio vaikiszczias mokinas: vien tikt lietuviszkaiz skaityti?

Cui bono vėl *lietuviszkame* Elementoriuje *lotyniszkos* giesmės? Argi sunku buvo į vietą ju patalpinti giesmes lietuviszkaiz paraszytas?

Ant 31 pusl. patalpinta apoteoza ryksztės. Anūmet, kada pedagogai apart ryksztės ne turėjo kitu pragumu, su pagelba kuria galima butu „varyti protą į galvą“, tai idant vaikai ne rugotu ant savo mokinotoju už tankų „varinėjimą proto“ reikėjo jos žadinti, buk tai dangus taip mokinti liepia. Mat, ne mislykite vaikelei, buk mes tokie kraugerei — tai „Dvasia szventa rykszte plakt vaikelius rodyja“ Sziantdien su „Kalėda“ ne galime pasigirti priesz vaikus, nės jie galėtu pasipiktinti ir rugoti ant dangaus už tokią „rodą“.

Elementorių užbaigia „toblyczia padauginimo“.

Matome, kad elementorius „*naujai izzduotas*“, kaip ant sziantdien, visai ne tinka; perdaug jame daigtu nereikalingu, o nėra visai labai reikalingu. Tai ne sziantdieninis elementorius, tai mutinys isz uždūcziu elementoriaus, maldaknygiu ir katechizmo, padarytas ant lietuviszko skystimo, užsudytas lenkiszka, o uždarytas lotyniszka kalba. Raszēja, K. M. B. galime da iszteisinti, bet *perveizetajo, K. L. S.*, ne iszteisinsime joku budu. Jaigu *perveizetojas* norėjo padaryti dovana Lietuvos vaikelems dėl iszsimokinimo lietuviszkaiz skaityti, tai reikėjo viską, kas lietuviszkaiz kalbai kenkia, iszmesti — reikėjo priderancei perdirbti Elementorių. Vienog tai ne padaryta. Arba K. L. S. neiszdryso griauti sienu sutrandijusiu Elementoriaus, arba ne turėjo supratimo ir pažinties savo uždūtės. Drysti vienog iszdryso, nės tūjaus ant pirmojo puslakszcio permainē *Lamentorius* ant *Eamentorius*, *labjau* ant *labjausei*; kitur vėl, *ba* ant nės, *įpravaditi* ant *įvesti* ir kt, o kaip kur tai net pridėjo nū savęs: *ir po smerczio su Juomi gyventu* toliaus *ir viską užlaiko* — to pas K. M. B. nėra. Taigi czia tur but pasipainojo antroji priežastis, o ne stoka drąsos.

Sulygsziol kaltės *perveizetajo* jungėsi maž daug su kaltėmis paczio raszėjo. Dabar pažiurėkime, kaip K. L. S. atliko darbą, už kuri tikt jis vienas turi atsakyti.

Kas tai da pauksztis *Eamentorius*? O matote, tai *Elementorius* (*elementum* pradžia, pamatas; *elementarius* e. g. senex — mokintojas skaityti) taip natyrai pavadintas. Atsiranda apgynėjai permanksztytu pagal savo norą vardu ir sako, buk tai, rasztant ką dėl prastu žmoniui, reikia vadinti viską taip, kaip patys tie žmones vadina. Tikra teisybē, tikt ne galime prastiems žmonėms pavesti moksliszku vardu. Girdeju, kaip ant kaimo *enciklopediją* vadino *niklopede*, ar tai mes Lietuvei, paraszē lietuviszką *enciklopediją*, turime ją pavadinti *niklopede*?

Del mažu vaikeliu o labjausei del didesniuju — szito myslio be pagelbos *perveizetajo* ne atminsiu joku budu.

Eime toliaus, prie įtalpos skaitymu. Czia prie dogmatiszkos pusės nesikišiu — tai ne mano dalykas. Statrasziszku klaidu iszrodyti ne apsiimu, nės *lietuviszką* dalį Elementoriaus reiktu beveik visą perraszyti. Teisybē, statrasziska pusē da nei vienoje kalboje ne iszdirbta užbaigtinai, o da labjaus lietuviszkoje. Vie-

nog ir lietuviszka kalba turi jau tulas statraszos tiesas, kuriu prisilaiko visi raszėjai. *Pervezizetojas* apie jas pamirso, o man rodosi niekad ju ir ne matė.

Pasilieka vien tikt perkratyti kalbiszkus K. L. S. nusidėjimus, kuriu *aiszkei pervezizint* ne galima buva dasileisti. Ar kas praleista, ar pridėta nereikalingai, ar nepataisyta, kur prirėikėjo — už viską tą K. L. S. atsako lygei kaip kad pats butu paraszės tą elementorių.

Pervezizetojas tankei maiszo žodžius *malonį, meilę* ir *mystistą*, neatskirdamas visai skirtingos ju prasmės; juk kiekvienas isz tu žodžiu ką kitą reiszkia. Vartojant žodžius, be apmąstymo tikros ju prasmės, galima yra perkreipti faktą ir skaitytojas gali suprasti ne taip, kaip norėjo raszėjas. Kaip antai: *reikia sakyti* (Kunigui) *viską patiems, ką pažinome „rokuodamiesi“* (24 p.). Raszėjas norėjo pasakyti, kaip rodo įtalpą, *ką pažinome suskaitę savo nusidėjimus* (padarę rokuodą), o czia iszpūla *ką pažinome rokuodamiesi* t. y. ginczydamiesi, koliodamiesi, o gal ir pasiekdami viens kito antausius.

Arba, ant klausymo *kaip gyveno ant sviato* (Christus)? atsakytą: *Ūbagiszka* (19. p.). *Pervezizetojui* reikėjo atsiminti, ką reiszkia tas žodis. *Gyventi ūbagiszka* tai, trumpai sakant, visvien kaip, vaikszezioti per kaimus su krebsziu, rinkti laszinius ir szunis dauzyti, nės taip gyvena ūbagai. Žinome visi gerai, kad Christus buvo *neturtingas*, vienog kad butu gyvenęs *ūbagiszka*, tai to galima dasižinoti tikt isz *aiszkei pervezizeto* Elementoriaus. Kartais užtinkame pridėczkus, gan jūkingus.. Skaitliuje „penkiu kuno pajautimu“ randame: 5) *Dasilytejimas „priderantis“*. Na tu man szitai! O jaigu *dasilytejimas* bus „*nepriderantis*“. ar tai tada nustoja buti *kuno „pajautimu“*?

Parodysiu keletą kvietkucziu, nuskintu *lietuviszka*me pervezizetojo darželyje: *lokamstva, sumnene, nodieja, pritannas, paliecavoju, pasijednojimo, divnu spasabu, pakarnei, žimnaszce, blagaslovik, paživoti, szczeslivo, pastanavijo, znokas, pažitko, pavinaszceziu, suloczitas, pavszadna*. Na ar ne puikios Lietuvoje kvietkos? O da ne visos — tokiu daug daugias tebera. Isz szono žiurint, rodosi buk tai *ūzrubežines*, vienog K. L. S. tvirtina, buk tai *lietuviszkos*; juk *aiszkei* paraszė ant savo darželio *lietuviszkas Lamentorius*; o idant perliudyti netikelius, parodė, kad pažinstą ūzrubežines ir ju darželyje ne laiko: *įpravodyti* (p. 18 orig.) *permainė* ant *įvesti darmai* (p. 8 orig.) ant *dovanai, veczerijos* (p. 15 orig.) ant *vakarienes*. Tikrai gaila, kad daugias tokiu permainu ne padarė. O vienoje vietoje, isz smarkumo, tai net lietuviszką kvietką iszrovė ir į jos vietą pasodino blogesnę: į vietą *Apevizdos* patalpino *apžiurejimo* (p. 10).

Gal buti, kad K. L. S. turėjo gerus norus, bet vienais gerais norais nevisada galima gerai padaryti. Meszka, turėdama gerus norus nubaidyti musę nū veido žmogaus, suskaldė jo galvą. Matyt, kad *pervezizetojas* teikėsi szį tą padaryti, nės ir kelis svetimus žodžius neva permainė ant tikrai lietuviszku ir nū savęs kelis žodelius pridėjo, vienog to ne gana ir nežym jurėse paliktu klaida ir apsirikimu, rodancziu *aiszkei*, kad K. L. S. stvėresi prie darbo, ne turėdamas tam tinkancziu pajegu. Davė Lietuvos vaikams supuvusį obulį ir tą patį nū purvu ne nuvalė.

Isz visu lietuviszku moksliszku rankvedžiu pirmu pirmjausei yra reikalingas elementorius, tikt ne toks, apie kokį sziaame straipsnyje kalbėjome.

V. K.

Audiatur et altera pars.

Garvė apkaltinantį mus laiszką, talpiname czia jį beveik visą, apleidžiant vien tikt tās dalykus, kurie nesijungia su apkaltinimais. Nusprendimą teisybės paliekame visiems broliams Lietuviams.

Garbingas Pone!

Leizdami į sviatą pirmą savo laikraszcio „Varpo“ laiszką, prizadėjote niekū neužkabinti nei musu szvento kataliku tikėjimą, nei kunjijos. Žinomo, tas labai turėjo patikti kiekvienam geram katalikui, kurs savo tikėjimą laiko per brangiausį ir auszciausį daigtą, o vienybę ir meilę per vienintelius įrankius pritraukti ir kitus prie savo tikėjimo. Prizadėjote taipogi vienybę, t. y. sutarti su kunjija, vienintele žmonių draugijos dalime, kurei žmogus, musu taip vargingame kraszte, gali tikėti ir į kurią gali savo viltį padėti, nės jie tiktai szindieniszskūse laikūse kariauja už mus ir kenčia baisiausius persekiojimus nū musu prieszu, o už ką? Už savo tikėjimą ir už mus! Vienog savo priežado neužlaikote, rustindami „Varpe“ tikėjimą ir jo tarnus. Jau ketvirtame numeryje „Varpo“ atradau szioją sakinį: „Peikiame vaidus „Lietuviszko balso“ su kunjija, dėlto kad laikome už nereikalingą ir Lietuvai nenaudingą tikėjimo iszjūkimą. Kiekvienas czia gali sau szeip iszaiszkinti tą sakinį: „Dabar vieni be kunjijos esame silpni ir nieko musu prieszams padaryti ne galime, jū ties dar musu prieszai galės mus praryti, jei mes vesime vaidus ir karias tarp savęs. Bet kad mes taip sustiprėsimė, kad musu prieszai musu praryti nebegalės, tūkart tai galėsimė, kiek tinkama, ir kunjija ir kaip galėdami dilyti tikėjimą isz žmonių szirdziū.“ Ar ne tiesa? Esmi persitikrėjęs, jog garbingas Ponas tą raszydamas suvisu taip nemislyjo, kaip asz dabar parasziau, vienog ką, asz padarysiu, kad kiekvienas taip sau iszguldinėja? Macziau ne viena kurs perskaitęs tą straipsnį, pradėjo szalintis nū „Varpo“, sakydams, jog tas mums neikokios dvasiszkos nauos atneszti negali, jū ties porodo baisu savo užszalimą ir indifrentizmą, kurs nori iszplėszti isz szirdies tikėjimą. Iszplėszė mums tikėjimą, ką jus galite dūti į jo vietą? Ar laimė ant sviato? Ir to dūti negalite, nes tiktai tikėjimas gali mums dūti laimę ant sviato ir po smercio. Ar esi Tamsta, garbingas Pone rades bent viena tokį žmogū, kurs iszszadėjęs savo tikėjimo butu buvęs laimingas nors czia ant žemės. Ne, isztiesos, man rodos, ne dūsi nei vieno tokio pavyzdžio, o asz Tamstai ne viena, bet tukstantėmis galiu dūti tokiu pavyzdžiu, kurie iszszadėję tikėjimą ne atrado laimės czia ant žemės, kurios įszszkojo, jū ties atrado tiktai vargus ir nelaimės, nės sažinės griaužimas nedavė tokiamei nei naktį užmigti.

Todėl kiekvienas, kurs turi kiek tiek artymo meilės, negali norėti iszplėszti isz žmogaus szirdies tikėjimą. Iszplėszė tikėjimą į jo vietą niekas mums nieko dūti negali, daro mus nelaimingas ir sziaame ir ateinancziame gyvenime! Todėl mes turime ginties nū tokiu prieteliu, ne musu, bet 5 numeryje korespondencijos isz Buenos-Ayres.

Czia apipasakoja apie nelaimingą atsitikimą su kunju „Castro Rodriguez“. Ar tą reikėjo talpinti į „Varpą“? Man rodo, kad tas neikokios nauos atneszti ne gali, jū ties atnesza baisią nenauda — papiktinimą. Pats žina, garbingas Pone, jog kunjas turi buti žemės druska! (Vos estis sal terrae) ir žmonės yra persitikrėję, jog visi kunjigai yra geri, nors atsiranda, tarp geru ir blogi. Kągi mislydamas galėję patalpinti tą straipsnį, jaigu ne norėdamas užrustinti visą kunjiją? Kad tamstai atsiunczia dainas ir szeip jau rankraszczius, tamsta sakai nėsą kor dėti, esą nenaudingi bet kad atsiunczia tokius, kureis gali užrustinti kunjiją, tai jūs su dėkavone priimi! Ar tai gerai? Paskui czia yra labai didžia grubijonystė, kurios apszviestas „Varpo“ rėdaktorius patalpinti negalėjo, o vienog patalpino. K. a. „ir poną kunją szunęją suėmė“. Pats peiki tokią „Vienybės“ grubijonystę: „Sziup-palaikis“ ir t. t. bet man rodo, kad tas žodis „szunigas“ bjauresnis, nės užkabina ir užrustina visą žmonių dalį, vadinama „kunjija“. Tokius tai asz atradau paklydimus „Varpe“ priesz kuriš netiktai asz bet didesnė dalis „Varpo“ skaitytoju turi keltis!

Turiu viltį, jog garbingas Ponas, perstos kariavęs su tikėjimu ir jo tarnais, o jei ne perstos, tai ne tiktai asz, bet daugybė isz mano viengencziu, ne perstos kariauti su Tamsta, už savo tikėjimą, ir vietoje vienybės kilis baisus sumiszimas ir nesutartis.

Pr. Vytautas.

Kad musu padėjimas galetu buti sulyginamas su padėjimu aplinkiniu kaimynu, žinoma, tas laiszkas nevertas butu idant priesz jį teisintumės, bet mes norėdami darbūse dėl tėvynes

traukti Lietuvius į kėpą negalime ne peržengti priimto sviete budo, jaigu to reikalauja abelna nauda. Niekur civilizūtam sviete neatsakinėja ant anonimu ir pseudonimu (to prisilaiko kada nekada moters, norincijos sėti nesutikimus tarp pažinstamu ir savo draugu), nės tasai, kuris slepiasi, arba pats supranta, kad neturi teisybės arba iszranda pritinkancziu daigtu szaudyti isz užtvorio. Tarpu draugu paslaptys ir pseudonimai nereikalingi.

Antras dalykas, kuris normalizkame padėjime sustabdytu atsakyma, yra tai bauginimai pabaigoje laiszko, kur p. Vytautas žada su mumis kariauti, jaigu mes ne gyszime ant kelio, kurį jis mums teikiasi parodyti ne pasiremdamas ant svarbiu argumentu. Draugai draugu ne gasdina; tikt su nedraugais visada priguli mums kariauti — nū to ir mes ne atsisakome, nės kitokiu budu lyg mes tiktume į darbininkus tėvynės, kurei musu baugumas vargei butu naudingas.

O ką apie manę patį, taip p. Vytautas randa mano darbus, patalpintus Varpe, taip piktus, jogei už tai ketina su manim kariauti; asz ant to tikt tiek galiu pasakyti, kad manę pergalei ir priversti nutilti labai lengva — dėlto visada ras daugybę galingu talkininku, teisybė, ne tarp Lietuviu; priešz Varpą nēr ką kariauti.

Tuli apkaltinimai, patalpinti pseudonimizkame laiszke, buvo mums nekuriu draugu iszreikszi ne isz užtvorio, bet atvirai, pertai mums priguli iszsiteisinti priešz jūs tikt; tu-gi, kurie ne nori susiprasti, kurie vietoje sutarties jieszko visūse musu darbūse priezaszcziu dėl vaidu, kurie netekus teisingu priekabu iszranda nebuvėles, — tu, sakau, savo iszsiteisinimais ne pertikrinsime.

P. Vytautas užmėtinėja mums, buk mes ne iszpildome prižadėjimu, apreiksztu prospekte Varpo, o tai buk mes ne iszpildome savo prižadus ne užkabinti tikėjimo dalykus ir ne erzinti be reikalo tarnu ir perdėtoju tikėjimo. Bet klausiamo mes, ar tikrai tūs prižadėjimus peržengėme ir kur tūs peržengimus apkaltintojas užtėmyjo: Argumentai gi, privėsti dėl pateisinimo žodziu apkaltytojaus, mažai kur iszlaiko objektyviszką teisybę ir pertai mažai gali mus pertikrinti. Nurodo ant mano polemikos su Lietuviszku Balsu, kurio asz papeikiau vaidus su kunigija ir su tikėjimu, iszrodydamas blėdį tokios taktikos Liet. Balsu. Czia p. Vytautas papeikia manę ne už tą, ką parasziau polemikoje su Liet. Balsu, neiszpažinancziu idėalizzku davadu nesutartyje, bet už tą, ką galėjau paraszyt arba ką raszydamas pamislyjau. Ką asz mislyjau raszydamas straipsnį, tai dabar jau nepamenu, bet greicziausei turėjau taip mislyti, kaip esu paraszęs. O jaigu ir bucziau mislyjės taip, kaip nurodo p. V., tai ir tasyk nē randu už reikalingą daigtą teisintis priešz

žmones isz savo misliu, nės tiktai už darbą esmi priešz jūs atsakantis; užziurėtoju-gi misliu yra Dievas, o ne p. Vitautas, žmonėms nepriguli savintis Dieviszką valdžią, nės tai butu per daug drasu. Kaltinti manę už tai, kad skaitytojei kitaip supranta raszte iszreiksztą mano misli, argi ne jūkai? Ar Lietuvei susistiprinę pasidalinis į partijas, taip kaip pas kaimynus, pasakyti mes ne galime, nės nesutartis, o isz to ir pasidalinimas į partijas, pacina ne no musu vienu tiktai noro ar nenoro, bet gimdo jas gyvenimas, o įpacz netolerancija pažiruru; vienog kada ateis tie laimingi lietuvystės laikai, jau ne mes busime vadziotojais tautiszko vėzimo. Jaigu mes dėl sustiprinimo lietuvystės, vietoje jieszkoti keliu sutarties, jieszkosime priezaszcziu dėl vaidu arba, kaip daro p. Vytautas, neradę tikru priezaszcziu, jas iszmislysime, — tasyk, žinoma, laiką sustiprinimo lietuvystės reiks nukelti ad calendas graecas arba į laikus, kada jau lietuvystę svetimu isznaikintą ne prireiks ir ginti. Ar-gi tikrai taip bus? Jaigu butume persitikrinę apie teisybę szitu iszvadziuojimu, tai butume ir nepradėję nereikalingo darbo; pradėdami-gi darbą, mes tikėjomės atrasti pagelbą ir paszelpą nū broliu, kuriems labjaus rupėtu reikalai ir laimė tėvynės, ne kaip atskiraus pulkelio; taipos-gi ir dabar turime tokią viltį, nors gerai suprantame, kad visiems ne galima įtikti.

Apkaltina mus p. Vytautas už platinimą tikėjimiszko atszalimo ir bedievystės —, bet kur jis tą musu nusidėjima užtėmyjo? Varpe žadėjome ne kliudyti tikėjimo, nės ir patsai laikrasztis ne yra laikraszcziu tikėjimiszku, bet tikt svietiszku; jo darbininkai yra sąnareis svietiszko mokslo: užgriebdami tikėjimiszkus dalykus, galėtu jie, kaipo nespecijalistai, klaidzioti, kaip ir mes užtėmijome ne sykį Liet. Balse. Užsijimdami svietiszka dalį gyvenimo, mes geidziame pasidalyti darbais su tarnais bažnyczios, idant drauge susitardami ir paremdami vieni kitus galėtume tarnauti tėvynėi, ir taipogi, užtardami kur bus galima ir prireiks reikalus dvasiszkuju broliu, ginti jūs nū neteisingu skriaudimu musu kaimynu. Priėmę tokią tendenciją dėl Varpo, mes turėjome tikrą viltį ir dabar da turime, kad dvasiszki brolei tūmi pacziu mums mokės. Mes ne darėme Varpo ir suvis ne mislyjome daryti laikraszcziu kokios tik vienos partijos, bet laikraszcziu visos Lietuvos, visu jos partiju. Idant atsiekti tą savo uždūtę, priverstinai mes turime prisilaikyti objektyviszko teisingumo ir lenktis visokios vienpusystės, kuri visados gimdo partijas su ju antagonizmu. Jaigu pildydami tokią uždūtę, papeiksime blogus dalykus vienos Lietuviu dalies, tai ne galime užtylėti apie tą patį kitos pusės, nės tai jau ne butu teisinga. Mes pripažinstame ir gerai žinome, ką gero kunigai padarė ir ką gero dabar daro žmonėms, bet ir

patsai p. Vytautas pripažįsta, kad ir tarpo ju atsitinka blogdarei; o jaigu taip, tai mes, peikdami blogą tarp svietiszku, neteisingai elgtumės užtylėdami apie tokius pat atsitikimus tarp kunigu, nės toks užtylėjimas padarytu mus vienpusiszkais, kaip tai aiszkei parodo pavyzdīs L. Balso ir Vienyės, kuriu vienpusystės labai pikti vaisei. Padėkime, atsitinka tarp kunigu blogas, tai lyg galima sakyti, kad per tai bloga visa kunigija, arba lyg galima darbus vieno blogdario kunigo kelti ant pecziu visos kunigijos? Ne, jaib tikt vienstovio atsitikimo nei daryti abelnu.

Pikti darbai gali atsitikti pas visus, jie ir negarsinti ne tikt ne užsislėps, bet slepiami tankei da didesneis piktesneis iszsirodo iszgirdusiems isz deszimtu lupu. Ne galėjo buti iszgarsintas laikraszcziūse blogas visiems žinomas pasielgimas protegavoto rusiszkų valdžiu kunigo Sačzykovski'o, įleidusio rusiszką kalbą į katalikiszką bažnyčią, arba taipgi Gartėnu klebono Malyszevski'o, kuriam po apdangą svietiszku valdžiu daleista traukti naudą isz parapijos, bet kuriam tapo bažnytiszku valdžiu uždrausta atlikti kunigiszkus darbus, o negalėjo dėl tos priežasties, kad Rusijoje ne galima peikti tą, ką valdžia užtarinėja. Rusiszkos valdžios, apginčamos nusidėjusius prieš bažnyčią, bet prisigerinusius ju noroms kunigus, platina ir tarp kunigu demoralizaciją, o prispausta kunigija tą demoralizaciją ne gali isznaikinti, nės ne drysta atvirai karianti su svietiszka galybe.

Turiu primiti, kad ir augszcziausios bažnytiszkos valdžios ne vieną isz savo blogu tarnu iszskiria ir tūmi pacziu prisilaiko objektyviszko teisingumo, kuriam ir mes norime tarnauti.

Klausiamo dabar, kurgi mes užgavome gerus kunigus papeikimu darbu Sačzykovski'o, Malyszevski'o arba ir apostalo iszskirto bažnyczios Castro Rodriguez? kokia gali buti solidarystė tarp geru ir blogu? Solidarystė ne pakels reputacijos pasielgencziu blogai, bet da gali paniekinti ir gerus.

Nieks ant viso svieto ne pagirs blogo bet visada lenks galvą prieš gerą. Paimkime kaipo pavyzdį tėvą Damieno de Veuster. Jis, viens tikt iszvisu kunigu pasidrasėjo vaziūti ant salos Molokoi dėl ramimo raupūtu; iszbuvęs tenai 9 metus apsirgo taje pat liga ir neužilgio numirė, sulaukęs vos tikt 48 metus amžians. Szitam tikram nelaimingam tarnui sziantdien stato paminklą vietoje Kalavao, kurioje jis su dideliu atsidavimu dirbo taip ilgai ne rugodamas ir ne geizdamas jokio pagyrio. Ant paminklo szitam geram kunigui ir žmogui plaukia pinigai ne tikt nū karsztu kataliku, bet ir nū bedieviu ir sveitimikiu. Ir didžiausia fanatiszka neapykanta užsidegusiu prieš katalikus rusiszkų laikraszcziū

Grazdanin ir Novoje Vremia taipgi apgarsino darbus szito kunigo ir paragino skaitytojus sudėti pinigų ant paminklo katalikiszkam kunigui tėvui Damieno. O kasgi drystu dumblais drabstyti ant kardinalo Lavigeri? Mums rodos, kad tokius tai kunigus priguli ginti nū neteisingu užmetinėjimu, su tokeis tai kunigais reikia solidarizėtis; bet blogdarius, kur tikt jie atsitiks, apleidus palikti jūsiems sav; užtylėjimasgi apie blogdarystę ne sugražys nei vieną į gerą, bet prieszingai, uždengdamas žmogų priešz apreiszkimą blogo, stums jį toliaus į blogą: tokiu budu ar užtylėjimas apie blogdarystes ne ves į doriszką nupūlimą, ar ne platins demoralizacijos? Publicistams ne priguli kisztis į privatiszką žmoniu gyvenimą, bet darbus pro publico bono priguli visada visopusiszkai perkrautinėti.

Kas atsieina su nelaiminga korespondencija isz Buenos Ayres, kuri tiek piktumo padarė, tai turime tikt primiti, kad kas supranta rėdiszką musu prietikį, tas dang atleis mums nusidėjimo (tą sykį ir p. Vytautas), nės žino, kaip mums sunku ir beveik ne galima dabar užžiūrėti darbus spaudynės; — ne viens straipsnys po atspaudimui Varpe pasirodė kitokiu, ne kaip jis buvo parengtas; ir paminėta korespondencija isz mus ranku iszėjo kitokia, ne kaip Varpe pasirodė. Tūmi vienog ne norime ir teisintis. Atsitikimas su Castro de Rodriguez perėjo į sudą ir tapė apgarsintas ispaniszkūse ir italiszkūse laikraszcziūse, o per tai stojosi atsitikimu jau ne privatiszko gyvenimo.

Užmetinėjimas, kad mes ne talpiname atsiųstu eiliu, ne reikalauja ir teisinimo. Turime tikt primiti, kad kiekvienas, kuris 'sziek tiek nors pasimokino, žino, kad dėl raszymo eiliu reikia suprasti tėoriją poėzijos ir raszant ant jos remtis; lyg galime talpinti tokias eiles, kurios nesiremia ant tėorijos, arba ir visu ne turi poėtiszkos papėdės. Talpindami viską, ką mums atsiunezia isz netikusiu eiliu, iszjūktume lietuviszką poėziją, to daryti ne norime. Szernas.

• Isz tėvyniszkos dirvos.

Viesula gyvenimo, iszrovus žmogų isz tėvynės, meta kartais į tokią szalį, apie kurią pirmiaus nei sapnūte nesisapnavo. Turime gan daug Lietuviu palikusiu dėlei visokiu aplinkybiu tėvynę ir iszsisklaidusiu po visą margą sviatą. Europoje gal ne rasi kampuczio, kur ne butu Lietuviu. Tolyroje Amerikoje ju tiek daug, kad gali dalintis į visokias prieszingas sau kūpas, pesztis tarp savės, ir da užtenka dėl užlaikymo kaip kur sandoros. Ant salos Sumatros Lietuvei tarnauja Hollandu armijoje. Tasmanijoje (sala prie pietvakarinio Australijos kranto) yra 40 lie-

tuvizsku farmu. Siberijoje, apie 600 vorstu nū Tomsko, yra du lietuviszku kaimu: Nauja Beisogala ir Nauja Szaduva. Czia taipgi yra viens broliu Latviu kaimas, o 40 v. nū Tomsko randame du latviszku kaimu: Nauja Landskoroną ir Nauja Vitebska.

Kaip butu smagu ir padoru su visais tais Lietuveis susineszti. Vienog, kada žmogus atsimeni, kaip sunku sulaukti atsakymo nū Lietuviu, gyvenancziu už keliu tikt myliu, tai pamislyji tāj: ar sulauktum kadanors atsakymą nū Lietuviu, gyvenancziu už placziu juriu, už augsztu kalnu? tas atminimas atszaldo karszcziausius norus ir imi rugoti szirdyje ant Lietuviu už ju vangumą ir raszbaime. O kas ant galo per nauda isz to rugojimo?

Bet da mažiaus atsieks naudos musu artojai, berugojant ant javu, kad taip menkai užderėjo nės tokiu budu anie atitaisys szimetinį užderėjimą, anie privers gamtą, idant kitą syk butu maloningesnė. Teisybė szimet laukai Lietuvoje iszdavė nepervirsz daug. Dėl pavyzdžio imkime Suvalku rėdybą: priėmė 100 už gera užderėjimą, 50 už vidutinį, galėsime isz kitu skaitliniu numanyti, kaip užderėjo javai visose pavietėse minėtos rėdybos.

		Rugei ir kviecz.	Vasarojus.	Bulvės ir kt.	Daržovės
Suvalku	pav.	— 40	— 40	— 75	— 70
Augustavos	"	— 40	— 40	— 75	— 70
Seinu	"	— 45	— 45	— 80	— 70
Kalvarijos	"	— 45	— 45	— 90	— 70
Mariampoles	"	— 55	— 55	— 90	— 70
Vilkaviszkie	"	— 55	— 60	— 90	— 70
Naumieszczio	"	— 56	— 60	— 90	— 70

Matome, kad skaitlinės rugiu, kviecziu ir vasarojaus arti sukasi aplink 50. Kitose Lietuvos rėdybose tospat skaitlinės įvairiaus skirtusi nū vidutinės 50 į vieną ir kitą pusę, įpacz į mažesnę, nės vienose vietose, kaip girdėt, javai užderėjo pusėtinai, o kitose visai menkai. Vienog, abelnai viską suimant, viena vieta iszlygins kitą, o jaigu ne užmirszime, kad szimet javai, nors ant sziaudu menkesni, vienog grudu daugiaus iszdėda, kaip kitais metais, tai turime susiraminti, kad Lietuvoje dūnutės užteks ir ant sziu metu.)*

Žingeidu, kaip szie metai atsillieps ant Valszczioniszko Banko vakarinėse rėdybose. Nūpat įsteigimo iki 13 Ruggjuczio tekanczio meto Banko darbai iszrodo szejp:

Metas įsteigimo.	Skaitl. paskoljimų.	Skaitl. ūkininku pasiskoljusių.	R u b e l.		Plotas nu-pirktoš žemės.
				m. r.	
Viln. ir Kaun. r. 1884	214	712	251226	140051	8603
Gartėnu r. 1885	100	1503	407747	181448	14690
Minsko r. 1886	208	3415	785997	409065	67153
Vitebsko r. 1886	149	1013	186252	131172	12091

Isz padėtu czia skaitliniu kiekvienas gali sau nuspręsti apie naudą ir spartumą darbo minėto Banko.

Kaip kartais darbas eina sparčiai, įpacz kada jį reikia atlikti priverstinai, be noro, tegul nurodys nors szis paveikslas: Suvalku rėd. yra bažnytkaimis Alvitas. Beveik pusė Alvito parapijos priguli turtingam dvarponiui G., kuris nū seniu proseniu turi užlaikyti Alvito bažnyczia... tegul bus nū sugriuvimo. Bažnyczia senoka, kaip kur suirus, bet kad ją antsyk kaip priguli pataisytu, galėtu da ilgus metus sveika bestovėti. Ir czia taiso. Vienog darbas apimislytas kitaip ir nutęstas ant ilgo laiko, rodos tyczia dėlto idant butu matyt, kad priglobėjai bažnyczios „be perstojimo“ apie ją rupinasi: leido net du darbininku (!) dėl taisymo. Ką gali padaryti du darbininku, betaisant tokią triobą, kaip bažnyczia, ir kada gali atlikti darbą, visiems numanu. Taigi diena, kada tėdu nabagu užlipo ant bažnyczios stogo, siekia bene tikt laiku istoriszku padavimu. Trusiasi iki sziai dienai. Vienas dirba isz lauko, kitš isz vidurio. Atradę kur stoge skylę, pašako sau „kuku“, užtaiso skylę ir eina įjeszkoti kitos. Lyja — tas isz lauko szmakszt per skylę į vidurį, o saulutė kaitin — iszlenda tas isz vidurio ir szildosi. Kada prisiartina prie paskutinės skylės, tai pirmiaus užtaisytos jau vėl atsiveria, na ir darbo niekad ne gali užbaigti. Ir ne nužengs tėdu darbininku per ilgus da metus (taip užlaikoma bažnyczia ilgai laikys), pakol, prisitaikant prie gamtos tiesu, vienas, tas „virszutinis“, ne pavirs į žvirblį, o tas „vidurinis“ į sziksznotsparnį; ir žmonės ilgai matys, kad „bažnyczia taiso“, o pats priglobėjas turės liūszą sažinę, „daves darbininkus“ ir neva atlikęs, kas prie jo priguli.

Nors Alvito bažnyczia skylėta, vienog tiek da gerai, kad jos nieks nesitaiko paveržti Lietuviams. Kitur kitaip dedasi. Sztai ką raszo P.....s isz Žemaicziau Kalvarijos: „1886 metųse Kęstaicziaušise aizskezai pasirodė ta Rusu taip senėi ir su tokiu karsztumu maskoliszku ultrapatrijotiszku laikraszcziau garbinama tolerancija. Suprantu apie tą, kaip Rusai iszardė ir sudraskė czia musu bažnyczia. Tūmi pasivedimu pasmilę pradėjo jau rūsztis ir ant Žemaicziau Kalvarijos.

*) Apie Prusu Lietuvą tame dalyke ne gavome jokiu žiniu.

Tris perkarszusius zokoninkus nuveže į Oglonos klostorių Vitebsko rėdybos. Norėjo ten ir kuniją Praorą nuvežti, bet tas išsipraszė išvažiuoti į užrubežį. Vyskupas paskyrė į klebonus kuniją S. isz Stacz., kurį Kachanov's užtvirtino tiktai kaipo administratorem ad tempus. O į vietą kun. S. paskirtą kitą kuniją gubernatorius ne tvirtina. Isz tu darbu, kaip regėti, kad tiktai ne atsitiktu taip-pat ir su Kalvarija, kaip kad atsitiko pirm triju metu su Kęstaičiai.

Žodžei korespondento rodo tik vieną isz daugybės liudyjimu, kad Rusai vilko akimis žiuri ant Lietuvos katalikiszku bažnycziu. Tiek jau ja prarijo — o nei sykį ne užspringo! To ne gana. Paskutiniame laike ir cerkvė pasisiulė į talką svietiszkomis valdžioms dėl siaurimo Lietuvoje rubežiu katalikystės ir lietuystės. Panevėžyje sako cerkvėje lietuviszkus pamokslus! Lietuvei isz savo bažnyczios tiesiog traukia į cerkvę ant tų pamokslu ir iszranda, kad tapat sako, kaip ir mus bažnyczioje. Sląstos įtaisytos puikei! kvaili tamsus žmonės, nieko neprijauzdami, lenda į jas, o užstatytojai sląstu trina sau rankas isz džiaugsmo. Sziandien kvaili žmonės lenda į cerkvę dėl naujienos ir žingeidystės, ryt jiems lieps vaikszezioti į ją ir toliaus, o užporyt pasijus užraszytais į pravoslavijos avinyežią. Tada jau nieks ne iszliūsis.

Pakrato net žmogų mislis, kaip žemai nupūla kiekviena bažnyczia, jaigu tik užmirszta savo augszta doriszką siekimą ir parsidūda kaipo tarnaitė svietiszkomis valdžioms dėl viliojimo joms politiszku auku. Paveikslą to matome Lietuvoje ant cerkvės. Numetus savo rustumo rubą, kraiposi, mankosi, žvairūja, kaip lengvabudė merga, idant kilmdaugiausei privilioti, Ne sakysiu daug apie taisomus tyczia dėl akiu Lietuviu didžius iszkilmingumus cerkviszku atlikimu, apie kuriūs (tik Lietuvoje) paskui rusiszki laikraszcei, vos atgaunant kvapą, garsina Lietuviu ausims; pora metu atgal cerkvė stvėrėsi prie perverstu lietuviszakai pravoslaviszku misziu; sziandien sako lietuviszkus pamokslus, o jaigu ir to ne užteks, tai bus įvesti į cerkvę kitokie įvairumai ir naujienos, idant tik daugiau pritraukti žingeidziu Lietuviu. Paskui, privilioję sziokiu ar tokiu budu, raszo: Lietuvei atlanko cerkvę, ergo nori buti Rusais, nori priimti pravoslaviszką tikėjimą. Teisinkis tada — kur teisinsiesi ir kas klausys?

Matote, kokia czia politika: į kataliku bažnyczią nori įsprausti rusiszką kalbą, o į cerkvę lietuviszką kalbą, tada Lietuvei priverstinai patys turės bėgti isz savo bažnyczios į cerkvę, idant suprantamoje kalboje iszgirstu žodį Dievo. Luciperis pekloje rauja sau plaukus isz piktumo,

kad ant žemės žmonės iszmislyja geresnes žabangas dėl gaudymo nekaltuju.

Czia daug liudnu misliu veržiasi į galvą, daug skaudziu jausmu užgauna szirdį, daug karsztu žodziu norisi tarti Ne mano dalykas, kaip sulaikyti Lietuvius prie kataliku bažnyczios, o atginti nū cerkvės. Vienog tegul bus man daleista užtėmyti, kad Lietuvei vaikszeziuja į cerkvę ne dėl ko kito, vien tik dėl lietuviszku pamokslu. Tolesnis aizskininimas szio užtėmyjimo nereikalingas. Tegul tik Lietuvoje arti bažnycziu, kuriose da sziandien lietuviszka kalba (daugumo) turi trauktis priesz lenkiszką kalbą (keleto), stos cerkvės su lietuviszkais pamokslais tada pasirodys vertė lietuviszkos kalbos lietuviszkose bažnycziose, tada pamatysime, katra pusė svarstykliu nusvirs žemyn! Ne dūk Dieve, idant tiktai toks įrankis liktu Lietuviams dėl iszbandymo svarbumo prigimtos kalbos!

Saugok mus, Dieve, ir nū Judosziu, kurie „už trisdeszimts grasziu“ nesibjaurie pardūti savo brolių! Vazinejant po Lietuvą, pateko skaityti laiszką vieno kitą syk Lietuvos darbininko, raszytą pas viengentį. Įtalpa laiszko skamba maž daug szitaip: „ - atsiųsk man tiek ir tiek pinigų, o jaigu ne atsiūsi, tai iszdūsiu tavę Rusijos valdžioms, t. y. iszdūsiu tavo laiszkus, rasztus ir visus veikalus dėl lietuystės!“

Trumpa ir aizsku — nēr ką sakyti. Ne norime szidūmi žygiu atidengti varda ir pravardę to quasi mylėtojo Lietuvos, kuris, dėl lengvesnio iszgriebimo paslaptiniu misliu savo broliu prisisavino sau tėvynmeilės rubą, ir iszgriebtas žines vartoja sziandien ant gasdinimu ir eksploatacijos kitu. Turime viltį, kad pats raszėjas tokiu laiszku (girdėjomė apie keleto ju) supras, koku bjaurum darbu užsiēmė; norime tikėti, kad laiszkus tūs raszė budamas ligotu, turėdamas kokį kvaitulį. Laiszką tą vienog turime fotografijos atmuszti, idant galima butu, jaigu prireiks, autografiszškai apreiksztį jį visiems Lietuviams ir parodyti, kas tarp ju prisisavino sau piktus vaisius atbulinės pusės sziandieninės civilizacijos. Atmename, kad kitą kart raszėjas minėtu laiszku pats bjaurėjosi p. Muraszka, kaip „skundiku“; argi dabar pats pavydi Muraszakai garbės ir denuncijaciją vartoja kaipo įrankį dėl eksploatacijos. Muraszka vienog tokiu eksploatoriumi niekad ne buvo. Tikrai, szis atsitikimas skaudesnis mums už visus Rusijos valdziu panczius, į glėbį suimtus. Sulygsziol tikėjome, kad mus eilėse Judosziu nēra — kas ne norėjo su mumis drauge eiti, tai tylejo ir su pagelba „skundu“ nieks ne kliudė darbo rupestingiesniuju. O vienog Vieni stengiasi pardūti prieszams Lietuvos darbininkus, o kiti vėl, kaip įmanydami, naikina ju darbus. Vilniuje, isz kiemo

vienu namu tankei kyla stulpas raudonu, lyg kraujas, dumu Ten degina lietuviszkas knjgas, sugriebtas, perneszant per rubezių, arba iszgriebtas isz ranku Lietuviu kitokiu budu.

O XIX amži! ar-gi tu ne rausti nñ gėdos, ar-gi gali kešti tūs dumus ir tą ugnį, kurioje nekaltai nyksta mylimiausi tavo turtai — knjgos? Ar-gi tie dumai ne dasieks jau dangaus ir ne atves griausmo ant galvu persekiotoju lietuviszku knjgu?!

Q. D. ir K.

Hygiēna.

Tabakas.

(Tąsa)

Dabar klausiamo, ar galimas daigtas idant penas prie tokiu iszlygu persidirbtu pritinkancei, su nauda dėl organizmo, ne paliekant kokio nors blėdingo žymio? Karszcziausias apgynejas tabako, jaigu tikt turi szioki tokį supratimą apie neatmainomas chemijos ir fizjologijos tiesas ir ne nori prasilenkti su balsu savo sąžines, turi pripažinti, kad stoka seiliu ir kitu žlėbcziojimo skystimu priverstinai kliudo ir stabdo žlėbcziojimą peno; o jaigu dumimas tabako, kaip matėme, naikina minėtus skystimus, taigi nesistebėsimė iszgirde, kad tarp dumencziu tabaką yra taip daug su pageduseis vidureis. Jau ne reiktu dėl iszaiszkinimo tos tiesos nei moksl'azku darodymu, gana tikt iszklausti skundus žmoniu, ne turincziu jokio supratimo, kas tai chemija ir fizjologija, ne pazinstancziu įtekmes tabako, ant organizmu: „koliaik ne dumiu tabako, tai gerai — rodos sveikas; o kaip tikt uždumiu, tai sztai ir paleido vidurius.“

Jaigu ne visi dumikai skndžiasi ant viduriu, tai czia reikia atminti įpatybes kiekvieno skyrium organizmo. Tankei ir labai tankei kaltininku užsitiesusios pilvo slogos yra tabakas.

Tabako dumai, su savo visomis įpatybėmis pūla ir ant dantu. Ar matėte kas pas dumiką tabako grazius, baltus dantis? Pas tokį visada dantys pagelte, arba jūdi, nės apgula jūs sūdžei ir produktai degimo, įpacz popierinio aliejaus (dumiant papirosus). Emalija dantu skyta ir dantys greit pradeda trupėti. Tolydinis-gi erzinimas dantu smegenu jas labai susilpnina.

Dumiko lupos visados sausos. Lepi plonė, tolydzio erzinama, lupasi ir ētrinasi. Patalogija nurodo, kaip ant vienos isz priezazczziu lupu vēzio, ant dumimo tabako.

Liežuvis taip-gi negali iszsisukti nū įtekmės tabako dumu ir tankiasei buva apvilktas, dėlto kad beveik visi dumikai turi slogą pilvo. Liežuvis, nūlat erzinamas, lupasi, kaip kada sutriuksta, arba ētrinasi. Žinoma, tokios iszlygos pakisza priezastį visokioms liežuvio ligoms, tankiasei-gi vēžiui.

Abelnai sakant, prie daugumo ligu burnoje, kaipo priezastis, prisikisza dumimas tabako.

Jau teko kartą minėti, kad sloga isz burnos (nū tabako) gali pereiti ant gomurio, gerklės ir paskiaus ant plaucziu. Vienog tabakas gali tiesog užgriebti plauczius ir czia mieliausia dėl jo piktadējystės vieta, czia daugiausei organizmui įsigrysta. Idant iszrodyti szitą dalyką, turime apsisotti ant to, ką veikia plaucei organizme žmogaus. Plaucei tai dumplės, kuriomis įkvepiame ir iszkvepiame orą, o bė jo, kaip visi žinome, gyvastis negalima butu. Įkvėptas oras nepanaszus ant iszkvėpto: pirmame, tyrame ore, yra sukrautinė dalis degis o antrame, sugeduseme jau ore, vietą degio užima

angleruksztis. Dėlko taip, tūjaus pamatysime. Žmogaus organizmo audas maitina kraujas: prietam tekėdamas isz kairėsės pusės szirdies per sunkes, atidūda audoms reikalingą joms degi, nū kurio kraujas raudonas (sunkinis kraujas), o į vietą degio priima nū audu atmesta ir nereikalinga joms angleruksztį, nū kurio kraujas genda ir tampa jūdu; tas sugedęs ir netinkantis dėl maisto audoms jūdas kraujas patenka į kitokius kraujo indus, į gyslas (gyslinis kraujas) ir per jas įsilieja į deszineją pusę szirdies; isz czia kraujas eina į plaucziu indus ir dabar susitinka su įkvėptu oru, atidūda plaucziams dėl iszkvėpimo angleruktzti, o priima isz tyro oro degi, nū kurio kraujas vėl paraudonūja ir tokiu budu tapęs vėl tinkancziu dėl maisto audoms, eina į kaireją pusę szirdies sunkes ir t. t., koliaik vėl persimainės ne sugryž į deszineją pusę szirdies ir į plauczius ir czia ne atsinaujins oro degiu. Tokie mainai degio ant anglerukszties, anglerukszties ant degio eina beperstojimo — tegul tikt tie mainai duju bus sustabdyti, o žmogus turi uždusti. Žinant tai, jau matysime koks svarbumas plaucziu ir ju darbo, kvėpavimo; suprasime dėlko iszkvėptas oras jau ne tas pat, kaip įkvėptas; aiszku bus, kad angleruksztis nereikalingas ir vodingas organizmui, nės jį, kaipo atliekanas, iszmeta laukan, ir kad degis labai reikalingas nės jį organizmas renka dėl savės isz oro. Dabar tiesog galime tvirtinti, kad tikt kvėpavimas tyru oru, kuriame bus reikalingas daugumas degio gali prigulinczei atnaujinti ir atgaivinti kraują ir pritinkancei maityti organizmo audas; jūm labjaus sugedęs oras, jūm daugiau jame anglerukszties, o mažiaus degio, tūm skurdžiaus mis audos ir turės užkenkti organizmui.

Pasiklauskite savės, dumikai tabako, ar tabako dumai, su visokeis niekniekeis, daleidžia prieti tyram orui į plauczius? Ne, ir da kartą ne! Kvėpavimas dūtas ne dėl dumimo tabako!

Dumiant tabako, vieton kvėpūti tyru oru, paskirtu gamta, jus kvėpūjate oru, sumaisztu su dumais, o tankei ir vienais tikt takako dumais; tokiu budu oras, einantis į plauczius, pagal įturį degio yra neisztenkantis ir kraujas, atėjęs į plauczius dėl atsigaivinimo, susitinka ne su oru, prilaincancziu degi, tikt su tabako dumais, prilaincanczeis visokias nenaudingas dėl atgaivinimo kraujo dalis, žinoma, kraujas ne gali atidūti mainais savo anglerusztį, pereina neatsigaivinęs į kaireją pusę szirdies ir eina toliaus, ne isztekdamas dėl audu prigulinczius joms medegos.

Isz to, ką paskiausei kalbėjome, iszpultu, kad žmogus, bedumiant cigarą ar papirosą, tūjaus turi ir uždusti, o vienog dedasi kitaip. Matote, dumikas juk ne traukia be paliovos dumu — tarp vieno užtraukiū ir kito lieka liūsa valanda dėl kvėpavimo tyru oru. O ant galo, ir su dumais sziek tiek tyro oro patenka į plauczius — tikt permažai, nės daugumą jo vietos užima dumai. Taigi dumimas tabako, aiszčiaus sakant, ne sustabdo visiszškai mainu dujomis, tikt tūs mainus baisei sutrukdo.

Dabar pridera prisiziūrėti, kokios artesnės pasekos dėl organizmo isz priezasties sutrukdyimo mainu duju. Pirmjausei kenkia patiems plaucziams: neatsigaivinęs, kaip reikia, kraujas, apsunkintas angleruksztim, dūda menką maista plaucziu audai, nū ko ji silpsta. Prie apsilpusiu plaucziu prisimeta paskui visokios plautinės ligos. Paminėsimė czia kelias tikt. Beveik visi dumikai turi užsitiesusią slogą plaucziu, nūlatai kotti, jaučia sunkumą krutinėje ir daug skrepliūja, įpacz tūjaus po dumimo. Szis dalykas apgauna dumikus, nės jiems rodosi, buk tai tabakas palengvina atidavimą skrepliu ir pradeda da daugiau dumti, da labjaus silp.

ninti plauczius. Kas nors sykį atlankė iszryto dumiką su užsitęsuse plaucziu slogą, tas niekad ne užmirsz bjauriaus paveikslu: pats dumikas kriuni ir kriuni, aplink lovą bala skrepliu, kuriūs, kaip visztukus nūlatai drabsto, o oras kambaryje prisisunkęs tabako smarve. (Toliaus bus.)

Isz visur.

Krasztas užgyventas musu sentėviu ne visur gali pasigirti didžiu gražumu, įvairingumu ir atmainingumu vietu; truksta jam augsztu ir bugsztu kalnu, nėra czia giliu, placziu, baisiu dūbiu bedugniu, — nėra Lietuvoje daugiū grožybiu, kuriomis neatsidžiaugtinai džiaugiasi keleivis, pakliuvęs į neretą žemės kampą; bet tūz tad Lietuvis per amžius ne žino ir tu nelaimiu, kurios kilsta isz pagarbinto atmainingumo tiek pageistino szalies papūszalo. Jaigu ne raszta, tad mes ir mirtumė ne tikt nematė, bet ir negirdėję apie vulkanus, o kiek jie yra gražus bausis ir prizinomi kitiems krasztams! Kitur ir musu dienu gyventojus sutinka nelaimė miestu Pompėjos ir Gerkulano. Szit vos keletą dienu tam atgal vulkanas užliejo savo verdancziu purvu 136 gyventojus, o kartu ir visą ju sodžiu! Netoli nū Erserumo per 60 vorstu — yra kalnas, pasikeles nū jurės maž per 1600 metru; jo pakalnėje, kaip ir daug kur kitur, užsigyveno žmonės, uždedami net padidoką sodžiu; priesz atsidarant vulkanui viso labo gyventojų, czia buvo 215. Vieną pavakarę pagirstasi požeminis tranksmas, bildesis, — sukrutė žemė; žmonės porsigąsta, nuskliauta ausimis, nusižvalgo ir vėl nurimsta. Siekia žinē apie bausį pranaszavimą kalno ir iki Erserumo. Vietinė valdzia tūj paliepia sodžioniams persidanginti, pamesti tėviszkę, bėgti ir jieszkoti sav uždangos kur kitur, nės pykimas kalno nepraeisēs jūkais. Kas ne įtikėjo, kas gailėjos persiskirti su prigimta vieta, kas nebesuskubėjo, — gana to, kad tenai pasiliko dar 136 žmonelei, kurie saules szviesai nebilgai besidžiaugė. Kalnas sudrebėjo isz naujo, ant jo virsziaus pasirodė szvitrus dumūtas stulpas, greit aiskilstąs augsztyt, dar kelets sekundu ir... isz padangiu liejosi ant galvu sodžionu verdas purvas! Pagelbos jieszkoti jau nebe laikas, ir sodžius kartu sulikuseiseis gyventojais tapo palaidotas verdancziame purvo tvane. Szziandien ir vietos nebepažinti, kur dar taip ne senėi nelaimingi sodžionys lankē viens kitą ir džiaugėsi misle prilaukse pelningo rudens. ...

Ne ramumas kalno ir Kalifornijoje prispyrė gyventojus miesto Pnigeervos'o apieisti sav susuktą lizdą. Tenai taip-pat dūdasit it tankiai iszgirsti požeminį tranksmą. Viena dalis mieszcioniu senėi jau atsidievojo su szita aukso pile; antra-gi dabar tikt te iszsiūsze. Graži pilė szziandien pasiliko tuszczia, tenai net gyvos galvos neberasti. Isz Madrido tydzioms buvo iszsiūsta komisija apžiūrėti ant vietos bugsztu kalną; ji apžvalgė tą baidyklą isz visu szaliu, užėjo jį ir priepaties kratero akies, — ir tikrai prityrusi pripažino, jogei gyventi Pnigeervose nebegalima ilgiaus ir jogei, kas dieną arba mėnesį, galima laukti valandos, kad akis užmigusio vulkano atsidarys ir visas miestas bus užpiltas iszsiveržusėis į padangias pelenais ir degancziu purvu. Kaip negailiu gražiu ir brangiu akmeniniu namu Pnigeervosėnams, bet atsargumas reikalingas ir gyvastis už vis brangesnė. —

Dėl neatsargiu gyventojų bausios gamtos spēkos, bet nemažiaus bausios ir kurios nekuriuos pacziu žmoniū suteiktosios. Kitasis ir vulkanas nepraverkszlėna tiek ir nenuskraudžia žmoniū, kiek szit Antverpijoje padarė pikto parakas ir naphta. 7. dienoje rugpjuczio sziu metu

ne tikt szimta, bet net tukstantys Antverpėniszkiu akiu apsiypylė aszaromis įvykus szitokiam atsitikimui. Priepilyje gyventojas Corvillain, užsiimdams su pirksena szaudykliniu uždaru, buvo pastatęs tam tikrus namus ir trobikius, kur ne tikt sukraudavo supirktu neberekalingus szaudyklinius dėl iszaižymo patronu ir bombu, bet kur taipogi ir szimtai darbininku užsiimdavo tūmi amatu. Visas Austruvel'is — taip vandinasi ta priepilė — isz to maž tikt ir mito. Valandoje nelaimės buvo surinktu senu patronu apie 50 milijonu. Tarp kitu darbininku iki 200 buvo vaiku — kartu vaikeliu ir mergeliu. Praslinkus pusiaudieniui mieste isz girstasi didžiausias tranksmas. Sudrebėjo namai, isz byrėjo langai, žmones nei gyvi, nei mirę, visi persigąsta ir nuliusta; kas kur — sprunka pasislėpti; ir perprasti greitai negali, kur ir kas dedasi. Ant galo priezastis pasiekta: ant pilės it lytus pradėd kristi kulkos. Matoma, jogei Austruvelė turejo užsidegti namai ir magazynai Corvillaino. Sprogo 25,000 kilogramu parako, iszsiszovė 35,000 patronu ir užsidegė 15000 isztuzintu uždaru! Isz darbininku nei vieno neliko — visi paskendo savo kraujuse ir ugnėje, apsiatusioje namus ir trobikius. Czia gaisrui baigusis buvo galima dar su virszumi 100 kunu apdegusiu ir nusvilusiu isztraukti ir surinkti isz degėsu; per keles dienas į krežius kriaulodami rankiojo iszkepusius kaulus nuliudę ir verkdami tėvai, motynos, seserys, brolei ir visokie gentys. Dang szalyje taipogi atsirado smarkei pažeistu ir užmusztu. Pilės ligongultose ir vietos nebužteko. Bet ant to tikt nelaimė Antverpėnu nepasibaigė. Corvillaino parakas sprogdams ir uždegdams jo namus, uždegė taipogi ir sądėlį naphtos — kerosino ne labai tolimėse namuse Rieth'o ir Companijos, kur to gero buvo sudėta 20,000 bosu! Bosams perpłyszus ir pradegus, naphta iszsilejo ant kiemo ir ulycziu ir ant didilio ploto, siekianczio keliu deszintu o kur ir keliu szintu sieksniu pasidare bausis ir tikras pragaras. ... Czia vėl ne tikt kas kiek apdegė, bet iki dvejetą deszintu ir visuv sudegė žmoniū, vėl taipogi darbininku pas magazynėrju ir prekėją Rieth'a. Pagirdęs apie nelaimingą Antverpijos nupūli pats Belgijos karalius pasiskubino pributi ir ant vietos apžiūrėti nelaimėlius — padegėlius. Jis pirms pradėjo metlevą ant ligoniū ir nuskraustu siratu, padėdamis į kasą 12,000 fr. Bet tokią nelaimę vargu galima aplengvinti prikizsus bėdžiams keletą skatiku. ...

— Nors mes tankei peikiame praėjusius amžius, buk jie mažai svietui teiszdavę tikru darbininku, bet vargti tikt gyventojai praeitu amžiu nebuvo darbsztesni už mus. Apie ta mes spresime pasiziruėdami ant pacziu tikt palaiku, ne žvelgdami ant ju naudos, kaip savo laike, taip ir musu. Mes szaukiame ir klykiame apie reikalą dirbti ir raszyti, o tūm tarpu ir mažai tepadirbame ką ir nieko neparaszomė. Ne taip dare senesniejie vyrai — vyrai anu amžiu. Archivai ir kningynai mums parodo net bausį krutumą senovės raszytoju. Mokintas Cordonus priraszė 10 pėdu *in folio*, kur kiekviename telp po 400 lapu arba 800 pusiu. *Bibliotheca theologica portolis* Jokubo Raupio vos susitalpino į 10 pėdu. Dainius Merolles priraszė 133,120 eiliu. O kas negirdėjo apie begalinį, net pasakiszką, veislumą Lopeza de Vegi, su kuriūmi greta stoties gal negu Raimundas Lullo, veiklys arti 1000 kningu? Tas tiesa, jogei ant tematu iszrinksenos daug neapsistodavo senoves rasztininkai. Taip Lambertas Pithopaus raszo didę kningą apie tą „ar gal iszkilnesnis žmogus apsipaczioti su tarnaitė?“ arba vėl du profesoriū Vittembergo Universiteto — pirms Hused isztisa pėda raszo „apie žilus plaukus“, antras-gi Ludvig nesigali nei laiko, nei prakaito iszdūdams į svietą veikalą „Apgynimas perukos.“

Kaip ką rasę, bet vis krutėjo, raszė nei kitu, nei savęs nenuvildami žadais... Gaila tikt, kad negalima spręsti apie uždarbį neapilstancziuju senovės raszytoju. O tą žinoti verta butu, idant palyginti vargingą ju kům tankiausei gyvenimą su gyvenimu turte skenstancziu daug kuriu musu laiko raszytoju. Pakol vienog mums geros ir tos žinios, jogeį klotis vienu ir kitu buvo gan daug viena į antrą ne paneszanti. Prekiavimui knygomis dar tiek ne išsiplėtus ir turtą raszėjui visai negalima buvo susikrauti. Dabar-gi kitasis raszytojas, labjausei Francuzijoje, Anglijoje ir Vokietijoje prisivaro prie baisyu turtu, nors veislume savo it toli pasilieka ir nespėja nei Vegi'vi nei Lullo'vi. Victor Hugo už viena rankrasztį „Notre dame de Paris“ gavo 6000 fr.; Thiers už „Istoriją konsulato ir ciecorystės“ paėmė pusę milijono, o Dickens už viena apysaką „Nikalojus Nikellby“ pagriebė 300,000 fr. Byron'ui iszdavėjas Marray užmokėjo 330,000 fr., Chateaubriand'as pardave savo veikalus iszdavinei draugystei už 550,000 franku. Walter Scott'as-gi izz pelno, surinkto izz pardūtu knigu, ne tikt iszsilūsavo isz milijoniniu skolu, bet taipogi iszstatė Scottūse skaiscziausį medžioklinį rumą; szitas raszytojas — vienu žodžiu — užpelnė ne mažiaus per 6 milijonus franku. Ne tol teatsiliekta savo uždarbyje ir szitokie raszytojai, kaip antai: Ohret, sunus Dumas, Sardou, Daudet, Zola ir kiti.

Jaigu negarbė senovės rasztininku, tad bentgi geismas turtą susidėti galėtu įnertinti į darbą ir musu kitąjį Lietuvį. Prie geismo Lietuviu įsikurti į savo rasztus, ne viens galėtu pasinaudoti pasiszventęs ant literaliszko darbo. Bet mums patinka sznekalu atlikti, nekūm už darbo imties. O pramisti be peno juk negalime, ir kiek dar jo iszeina ant vieno žmogaus! per 70 metu amžiaus žmogui tiek susilaso ir prisireikia peno, jogeį galima butu jį surinkus prikrauti 20 vagonu, arba ant svaro parokavus jis isznesz 80,000 kilogramu, kas lietuviszku skaitliu padaro 200,000 svaru. Padalinant-gi tą lobį ant 25,550 — skaitliaus dienu per 70 metu, gauname 3 kilogramus ir 200 gramu arba 8 svarus ant dienos. Ar ne reikalinga tad ir uždarbė, idant žmoniszkaį pramisti, lygi uždarbei vieno isz garsiuju sziantieniniu raszytoju? —

Klausutis.

Baudžiaivos Lenkijoje.

(Trumpa apžvalga istorijos baudžiaivu ir ju isznaikinimo.)

(Tąsa.)

Gal but kad matinjku mažai buvo. Dėlko paskui nedarė koloniju isz eilios Mikaliszko ir Szaltupio giminė, nežinau. Apie Mikaliszki ir Klebiszki po 1860m. darė kolonijas. O žmonės, kurie nenorėjo eiti dirbti, kada pradėjo daryti kolonijas kazokai varė į darbą; taip antai, Ingavangyje kazokai labai plėszė, pjovė, ką norėjo, iki atliko! Ta patį, kas buvo padaryta karal. dvarūse, nū 1846m. lyg norėjo įtaisyti ir žemvaldonu dvarūse. Ukaze 26 Gegužės 1846m. Ciecorius Nikalojus I. isz pradziū nurodo kad kur dvarūse ukinjikai jau gavo nekuri palengvinimą, „tūm tarpu prieszingai, gyvenantiejai ant ponu žemės, dėlei neapspręstu įstatūse pareigu priguli vien tikt nū valdono noro; kad žemvaldonai, naudodamiesi tūm padėjimu, iszvaro ukinjikus isz savo dvaru, permaino ir sumažina pagal savo norą ēsanczius nū seniaus pas ukinjikus

žemės gabalus, nū ko paeinantis pasidauginimas bežemiu ir ju dažni perėjimai daro nenaudingą įtekme ant buvio ir doros szitos naudingos gyventoju lūmos ir ant galo, kad gyventojai žemvaldonu dvarūse, ukinjikai, bijodamiesi, kad neatimtu nū ju senei apdirbamu žemės gabalu, dažnai esti priversti priimti ant savės ir neszti sunkias pareigas, valdono noru arba vien tikt paprocziu įvestas... Mes pripažinome reikalingu.“ Szitam ukaze buvo paliepta kad nū ukinjku, kurie turi žemės nemažiaus, kaip 3 margus negalima atimti tos žemės iki jie pildo pareigas, ant visados tvirtai apspręstas; jaigu ukinjikas nepildo pareigu, ir ponas iszvaro arba pats pameta poną, tai ponas per 2 metu turi pasodinti ant tos žemės kitą ukinjka. Szito ukazo beveik niekas nepildė; szstatyti prestaciju tabelijas t. y. surasztyti pareigas ir žemės plotus, kurie buvo ukinjku rankose, buvo liepta patiems žemvaldonams, ju suraszą turėjo patvirtinti vaitas; reikia žinoti, kad Maskoliu vyriausybe įvedė tokį įstatą, jog vaitais tur buti žemvaldonas, arba jaigu pats žemvaldonas negali, tai jo paskirtas žmogus. Aiszku, kad tokie vaitai negalėjo kontroliuoti ponu: „varnas varnui akies neiszskirs;“ ponai apie daugelį tokiu žemiu suvis užtylejo, kitus, didesnius gabalus paraszė mažesneis; nekurie vietoje to, kas reikėjo parasztyti, raszė doriszkus pamokinimus! Paskui jie turėjo pilną laisvę nuvaryti ukinjikus ir mainyti prestacijos. Isz viso, kas buvo padaryta tai tikt tiek gero, kad Valdymo Roda isznaikino 121 daremsziczna, bet ir dar ju gana daug liko. Szitas ukazas buvo ne iszpildytas dėlto, kad vyriausybe dar ne labai rupinosi pagerinti ukinjku buvį, nesirupino pažinti buvį ir iszlygas žmoniū gyvenimo toje szalyje. Szitas ukazas vis-gi svarbus, ką pamatysite, kada kalbėsime apie reformą 1864m. Asz czia nekalbėsiu apie ukazus 1858. 1861, 1862 m. nės jie neturėjo jokio rezultato.

Pirm neng iszguldyti reformą 1864 m., asz trumpai parodysiu, į kokias dalis dalinosi Lenkijos ukinjikai ir kaip jie gyveno priesz 1864 m. Pirmiausei gali taip padalinti: 1) gyvenantiejai kar. dvarūse ir majoratūse, kurie atsirado po 1830m. isz konfiskūtu dvaru, 2) gyv. ponu, bažnycziu ir kitu institutu dvarūse 3) bežemei

Kitas svarbus padalinimas toks: 1) ukazas dar rodo taip vadinamus lanu valdonus, paeinanczius nū senovės szaltysziū, koku tai budu likusius; senovėje savumos tiesa (dominium supremum) prigulėjo žemvaldonui, bet faktiszkaį visos savumos tiesos buvo szaltysziū rankose; kariszka tarnysta 1726 m. buvo permaintyta ant mokesties. Jie valdė nedaugiaus kaip po 30 margu; priesz 1864m. ju isz viso buvo 167.

2) Tie, kurie turėjo susiauritas savumos tiesas — emphiteusis, seniaus ju buvo daug, bet

priesz 1864m. ju buvo tikt toje dalyje, kuri pirmiaus prigulejo Austrijai ir kuriš dar užtiko ukazas 1846m., dabar jie, apart mokesties, turėjo taip-gi dirbti ponui; jie skyrėsi nū kitu tikt tūm, kad po 1846m. ju tiesos ant žemės buvo įtranktos į ypotekos knjigas.

3) Kolonistai — daugiausei vokiecei — arba turėjo nusipirkę žemės arba arendavojo (paliivarkus); jie skyrėsi nū kitu tūm, kad ju tiesos turėjo pamatu ne paprotį bet formaliszka, kontraktą; bet kadangi uk. 1846 m. apie jūš nieko nekalbėjo, tai jie neturėjo jokiu garantiju. Sziotos trys dalys tai lyg privilegyrūtos.

Ukinįkai dalinose į tris dalis: a) visalaukei (zolnicy), b) pusialiaukei (polzolnicy) ir c) grinczelninkai (chalnupni:cy); jie vieni nū kitu skyrėsi pagal didumą valdomu lauku, pagal daugumą gyvūliu ir pareigu. Pirmuju priesz 1864 m. buvo labai mažai; atsiminkime, kad seniaus ju buvo daugiausei (Duglosz)

(Toliaus bus.)

Algirdis ir Keistutis didžiū Lietuvos kunigaikszcziau.

Parasžė (pagal K. Stadnickį ir J. Wolff'a) Jonas Vincaitis.
(Tąsa.)

Peržiūrėdami szią paskaitymą Algirdžio sunų, matome, kad sunus nūg pirmutinės paczios turi tikt krikszczoniszkus vardus, o sunus nūg antros paczios stabmeldiszkus vardus. Isz to galima matyti, kad sunus nūg pirmutinės paczios buvo tūjaus po užgimimui apkriksztyti; sunus-gi nūg antros paczios užgimus pasiliko stabmeldžeis ir da, mirus tėvui, minavojasi visur metrasziūse stabmeldiszkais vardais. Kokia gali būti to priežastis? Pakolaik Algirdis gyveno Vitebske ir suvis ne sitikėjo tapti didžiū Lietuvos kunigaikszcziau savo vaikus kriksztyjo. Pasilikus-gi jam didžiū Lietuvos kunigaikszcziau persimainė: jam rodėsi, kad dėl apturėjimo Lietuviu meilės, o su tūm ir didesnės tvirtybės savo vieszpatavimui reikia slėptis su iszpažinimu krikszczionybės, pertai ir vaikus jau nūg antros paczios ne kriksztyti. Sunus nūg antros paczios vėliaus apsikriksztyjo: Skirgaila ant krikszto gavo vardą Jono; paveizdan Skirgailai priėmė kriksztą pagal graikiszka bažnyčia ir Kaributas ir Lingvenis; kiti-gi sunus apsikriksztyjo Krokave 1386 m.. Tuli istorikai, įpacz rusiszki, o taip-gi ir Stodnicki's tvirtina, kad visus sunus Julijona paslapta užaugino graikiszkoje tikybėje (Jagaila-Jokubas, Karigaila-Vosilius, Viguntas-Fedoras ar Vasilius, Szvitrigaila-Leo, kitu vardai augszcziaus pasakyti). J. Wolff'as isz priežasties stokos tvirtu liudyjimu szią nūmonę suvis atmeta, kaipo mažai teisinga.

Algirdis turėjo taip-gi daugelį dukteru. Tikrai žinome apie sziatas: *Teodra*, isztekėjusi už Sviatoslav'o Titaiczio, Karaczev'os ir Zvenigorod'o kunigaikszczio; 2) *N. N.* (nežinomo vardo), isztekėjusi už Novosilsk'o kunigaikszczio Ivan'o Juraiczio; 3) *Agripina*, isztekėjusi 1354 m. už Boriso Konstantinaiczio, Suzdaliao kunigaikszczio; 4) *Kenna* (?), pati Pamario kunigaikszczio Kazimier'o; 5) *Elena*, isztekėjusi 1371 m. už Vladimir'o Andriejaiczio, Borovsk'o ir Sierpuhov'o kunigaikszczio, mirė 1437 m. Maskvoje; 6) *Marija* iszleista už Vaidylos, Lidos starostos, o paskui už

Dovido Dimitraiczio, Horodeck'o kunigaikszczio, ir 7) *Aleksandra*, 1388 m. isztekėjusi už Mozurijos kunigaikszczio Ziemovit'o, pasimirė 1434 m.

Pirmutinės 4 dukterys turbus gimė nūg pirmutinės Algirdžio paczios, o kitos 3 nūg antros. Metraszei užmena da apie kelias Algirdžio dukteris: vienog tikrai nežinė, ar jos galėjo buti Algirdžio dukterimis.

Savo įpėdiniu Algirdis paliko vyriausijį sunu nūg antros paczios, Jagailą. Keistutis, kuris taip sątaikėi ir meilėi gyveno su Jagailos tėvu, dabar, mirus Algirdžiui, pripažino savo jauną brolėną už vyresnijį ir padėjo jam užimti sostą vyresnybės ant visos Lietuvos. Iszpradziū rodėsi, kad dėde gyvens su brolėnu tokioje-pat sątaikoje ir meilėje, kaip ir su Algirdžiu. Ne tik-tai ne buvo neįjokios priežasties dėl jūdviuju persiškirimu, bet ir pats Lietuvos padėjimas reikalavo vienybės ir sątaikmės.

Tūjaus po Algirdžio myriui, vyriausias isz jo sunu, pavydūlis Andrius, pirmutinis paszoko prieszai jaunenyjį brolių: jis padarė su Broleis Kardininkais sąkalbą, o paskui nukeliavo į Moskvą įieszkoti pagalbos pas Dimitrą. Lyvžemės zokanas tūjaus po tam (1377 m.) sugriovė naujai ant parubežio iszstatytą, tvirtynę Drįsą. Pradžioje ateinanczio meto jie isznaikino Upito ir Vilkmėrgės apygardas.

Kryžeivei per paczias Kalėdas 1377 m. užpūlė ant Žemaitijos, o paskui bandė apimti pilį Bilicą ant Nemuno kranto palei Gartėną. Per visą 1378 metą ir pusę 1379 m. Kryžeivei tolydžio užpuldinėjo ir vis tikt ant Keistuczio žemiū. Keistutis isz savo pusės dusyk jiems atlygino: vasarą 1378 m. isz pasalu apiemė ir sudegino Kryžeiviu tvirtyną Ekerskurg; apie Sekmines 1379 m. tokiam pat likimui pateko didžiausia ir druzciausia Kryžeiviu pilis Klaipėda.

Idant atlyginti Lietuviams už savo nedasisekimą, o įpacz už Klaipėdos sudeginimą, Kryžeivei (3 diena Rugsjuczio 1379 m.) į siveržė į turtingą Podliasiją išanczią po Keistuczio valdzia. Tiesa, Kryžeiviams ne pasisekė apimti nei vienos pilies, bet-gi visa Podliasija perdēm tapė baisei isznaikinta.

Tame pacziame mete naujai iszrinktas marszalka Kuno de Hattenstein sustojo su kariūmėnė pas Senąjį Kauną. Atvyko ten ir Keistutis su savo Žemaiczais. Czionai tarp abieju prieszingu pusiu tapė padaryta sątaika. Prie sutarimo sątaikos priėmė didelę dalyvystę ir Jaigala. Jis mat užžengęs ant Lietuvos sosto tūjaus pradėjo nekėsti savo dėdę, suvis nūg jo prasiszalino ir nei trupuczio ne padėdavo jam kariauti su Kryžeiveis. Žinojo apie tai gana gerai prieszinga pusė ir nusprendė dėl savęs sunaudoti tokį savitarpinį kunigaikszcziau prietikį.

Vasarą 1377 m., atlankius Kryžeivius mylimiausiu Jagailas broliui Skirgailai, zokanas dūda didžiamjam Lietuvos kunigaikszcziau žinę, kad Keistutis neva nori jį praszalinti ir užimti Lietuvos sostapilį. Jagaila tam patikėjo ir nėjo ginti dėdės, kada Kryžeivei naikino Podliasiją; užsimanius-gi Keistucziau dabar padaryti sątaiką su Kryžeiveis, jis taip-gi į tą įsikiszo, norėdamas turbut parodyti dėdei jo priegulmę, o gal ir pagal savo norą padūti iszlygas sątaikos kū blogiausias dėl dėdės. Pagal sutartą sąkalbą tikt Podliasija ir rubeziūjancziosis su jaje Kryžeiviu žemės per 10 metu turėjo buti savitarpinėje sątaikoje.

Neužilgio potam Jagaila tiesog susineszė su abiem zokanam ir padarytose su jais slaptose sąkalbose atidavė jūdviem visą Žemaitiją ant plėszimo. Vienog Kryžeivei 1380 m. padarė tikt nedideliu ant Žemaitijos užpūliu, bet kur-kas da arsziaus sėjo neapykantą tarp Lietuvos kunigaikszcziau. Kaip va, pilies Osterodės užveizdėtojas, Keistuczio kumas (nės laikė prie krikszto

jo dukterį isztekėjusią už Mozurijos kunjgaikszczio) Liebenstein danesza jam, kad Jagaila susitarė su zokanu atimti nūg jo visas žemes. Keistutis da vienog tam ne patikėjo ir susilaikė, nors butu lengvai galėjęs užimti Vilnių, nės tame tarpe Jagaila su visa kariūmėne kariavo su Totoreis.

Ateinancziame mete (1380 m.) abudu zokanu sudidesne smarkybe pradeda užpuldinėti ant Žemaitijos. Vasaryje szito meto Kryžeivei užėmė ir sudegino Naujapilį, o Brolei Kardininkai isznaikino Miedniku apygardą. Keistutis savo atkersziu isznaikino Istros, Pisosos ir Prestoros apygardas. Tame mete Kryžeivei apskelbia Keistucziui, kad Skirgaila talkoje su Broleis Kardininkais taikosi atimti nūg Andriaus Polock'ą ką rodosi nogalėjo daryti be daleidimo Jagailos.

Negalėjo jau ilgiaus tylėti isziridytas senyvas Keistutis, nės jau dabar aiszkei suprato Jagailos visa sieki. Vytautį, kuris da vis netikėjo Jagailos vyliui, siunczia į Drohiczin'ą o pats paleidžia paskelbą, kad rengia karzygą ant Lenkijos. Rugsjutiye 1381 m. užpūla netikėtai ant Vilniaus, užima pilį ir sustveria į nelaisvę Jagailą su motyna. Jagailos gyvastis buvo jau rankose dēdės, bet maloningas Keistutis dovanoja jam gyvastį, atidūda Krevą ir Vitebsk'ą ir liepia tikt atsizadėti vyriausybės ant visos Lietuvos. Kiti kunjgaikszczei taip-gi pripažino savę prigulmėje nūg Keistuczio.

Polock'o gyventojai ir apguliesieji jūs, Skirgailos kariūmėnė su dideliu džiaugsmu priima žinę apie Keistuczio iszkėlimą.

Skirgaila ne turėjo kur Lietuvoje pasidėti ir nuhėgo pas savo sądorninkus Brolius Kardininkus. Lyvžemės zokanas nusiuntė kelis szimtus kareiviu ant Polock'o, bet, bijodamas Keistuczio ateigos, sugražino jūs atgal. Kryžeivei taip-gi drovėjosi gelbėti savo sądorninką Jagailą, ir paprastos rudeninės karzygos szitūse metūse ne surengė; jie gal butu padarę su Keistucziui sątaiką, jai tikt jis pats nebutu pradėjęs užkabinėti Kryžeivius. Jau Sausyje 1382 m. Keistutis isznaikino Veliavos apygardą; Kryžeivei-gi Vasaryje to paczio meto atlyginant isznaikino Traku apygardą. Balandyje Keistutis paskutinį sykį susitiko su Kryžeiviu mistru pas pilį Jurgenburg, kurią vienog Lietuviams ne pasekė apimti. Czionai mistras norėjo padaryti su Lietuveis sątaiką, bet Keistutis apie tai ne norėjo ir klausyti.

Jagaila tikt po prievarta pasidavė Keistucziui; jis ne norėjo prastoti Vilnių, ir pradėjo slapta susineszinėti su Vilniaus pilionimis, o per Vaidylą ir su broliu Kaributu, Sieverskos Rusijos kunjgaikszczio. Sūkalbis priesz Keistutį Sieverskoje Rusijoje jau taip buvo prasiplatinęs, jogei Kaributas ne sibijojo atsakyti kalną Keistucziui dūklę, kaipo vyresniau kunjgaikszczio, ir užlaikyti siustus į Rusiją Keistuczio pasiuntinius.

Dasizinojęs apie tai Keistutis palieka Vilnių Vytauczio sargybai, o pats su kariūmėne atvyksta į Sieverską Rusiją. Tenai jis sugriebė į savo nagus tikriausiają Jagailos tarną Vaidylą, kurį jis laikė už vienintelę priežastį savo nesutikimo su Jagaila (Keistutis ne norėjo sutikti, idant už jo isleistu Jagaila savo seserį), ir liepė pakarti. Po tam apgulė Kaributa sosta-pilį Novgorod'ą Sieverskį.

(Toliaus bus.)

Korespondencijos.

Isz Betygalos. Važiūjant isz augsztosios Lietuvos į Žemaičius per Kedainius o paskui Raseinius, tenka pamatyti Betygalą, vietą mums brangę savo atminimais: czia pirmas Vytautas Didysis pastatė bažnyczią, czia, kaip ruzso vysk.

Valanczauskis Žemaičiu vyskupystėje, mirė paskutinis kurėju-kurėjas Gintautas.

Miestelio apylinkės yra labai gražios, įpatingai nū Raseiniu pusės, kur Dubysos kalnai su Nevėžės kalnais susieina. Lietuvis, užaugęs augsztosios Lietuvos lygumose ir pirmą kartą lankydamas Žemaičiu szalį, nemažai gauna czia aistetiszko pasigirėjimo, matydamas gana augsztus kalnus ar nedidžiu medžiu nustotus, ar žaliomis pievomis ir dirvomis jūstomis iszmargintus.

Bet įpatingai, lankant Betygalą, akį pakeleivio traukia kalnas, arba tikriaus kalnu szejmyna, — vieta vadinama Pilkalniu, kuri yra į pietus nū miestelio. Ten tai, turi buti, ir rusėjo ir užgeso paskutinė stabmeldystės ugnis. Apie tą kalną žmonės apsaką, jog turi skylę, einanczia į kiaurasias (in inferum). Nereikia rodos buti poėtu, kad suprasti vietos grožybę ir jausti dvasios pasikėlimą Įpatingai negalima atsistebėti pietu pusei, kur liula daugybė kalvu, tarsi kupkeliu kniupszczia užvožtu ant virszaus žalei nuāustu, o žemai tarpais kalvu po daubas beržais nusodintu tarsi tyeziomis. Ant augsztesniuju kalvu atsistojęs per beržu virszų matai į vakarus Dubysą kaipo mėlyną vijuną raugantis po žalias pievas.

Betygalos miestelis nedidis ir užgyventas bemažo vien ukininkais; namai tikt vieni yra muro, kuriūse laikos ukiszkas bankas, turįs, jau daugiau negu 200,000 rubliu. Tūse pacziūse namūse yra ir Kromas, kurį nesenei uždėjo pp. Szvaikauckis su Prelgauckiu. Žydai visokeis pragumais norėjo jūs gaiszinti, vienog mažai ką galėjo ligsziolei padaryti ir tie nežada pamesti pradėto darbo. Prekiauja visokeis mažesneis daigtais ukei reikalingais, taip-pat kolonialiszkais.

Paczioje parakvijoje labai daug ponu ir smulkesniu bajoru, kurie, žinomą kalba lenkiszka; nū ju buvo pradėję ir ukininką pamesti savo prigimtą liežuvi, įpatingai turtingesniuju vaikai, iszmokę kiek tiek raszyti. Bet nū nekurio laiko ta lenkemanija visai susilpnėjo, taip jog ukinikai nors turtingiausieji, kaip girdečiau, vėl kalba kaip ir ju tėvai kalbėjo; tiktai szejmyna po dvarus, sekdamą paveikslą savo ponu, nepameta to papratimo. Bažnyczioje ir giesmės giedasi ir pamokslai sakos lietuviszkai. Pati kalba be mažo tokia kaip Veliūniszkiu-Lietuviu. Bet jau vakaru szalyje parubežiu parakvijos prasideda Žemaičiu tarmė ir tai ne pamažu, bet staigiu kirtimu užsikerta.

Važiūdamas nū pat Nevėžio ant Raseiniu, pasergėjau daugiau negu kur kitur jaunų sodnu, taip jog mažiausins ukininkas vis-gi turi kelius vaisingus medelius, kurie ir pūszia butą ir nebrukus atnesz vaisių gardų ir naudingą. — Paveizdas, kurį reikėtu ir kitiems Lietuviams sekti! Laimė ant javu buvo vidutinė, rugius po truputį

pa — Dubyseis aptraukė ledai, bet vasarojus (varstas) buvo labai gražus. Ukinikai gana turtingi: yra turineziu ir po 120—150 desetinu; yra einancziu ir į mokslus keli; girdejan jog yra ir mergaitės jaunos, mokanczios raszyti; o jau skaityti tai vargei rasi, kad kas nemokėtu, nės tai didi sarmata butu bažnyczoje nemelstis ant knigos.

Garnys.

Politika.

Rudeniui artinantis, ministerei, kurie pagal didžiausiają dalį politiką weda, pradeda viens po kito į savo valdonu miestus sugryzti, gana vėsėje maudyklesa ar savo dvarose, todėl ir politika, per vasarą snaudusi, vėl vikriaus krutėti pradės.

Prasudėtasis Boulanger'is su savo draugais ne gryžo atgal į Francuziją, atpencz Anglijoj vėsžėdams isz ten savo paprastus veikalus varo ir Francuzijos valdžei padaro tulą apmaudą. Gale Rugsėjo nusidave Francuzijoj skyrimai diputiertu valdžios saimo. Boulanger'is su daugybe savo draugu ir skirtis davės, ale tiktai kur ne kur te laimėjo. Republikonai isz viso įgijo szlovną pergalejimā ir rodos, kad visi vėlimai jų neprieteliu ir ateitinėj nieko nisztaisys, nėsā republikoniszka dūma tarp žmooiu jų ilgiaus jų tvircziaus szaknyjas. Svieta paroda Parižiuje galop eina. Visi, kurie ten apsilanke, negal gana žodžiu rasti, vertai girti visa grožybę ir szlovę tos parodos. Jau metose 1867 ir 1878 buvo Paryžiuje svieta paroda, visi, kurie anas ir szia parodą matė, sako, kad szimetine paroda buvusēs visose dalykose pereina. Vokietija viena ne stojos ten į amatiszka bei pinkliszka kovā, pons Bismarkis tai iszprovyjo, kodėl, vos galima suprasti, rasi jam paroda vien dėl to nemielā, kadangi ji nusidave ant paszlovinimo maiszto, Francuzijoj mete 1789 nusidavusio, kursai rods daug bėdos padare, ale ir daug persenusiu žmonū pryspaudu ir kitu bjauribiu paszalyjo o per tai visā Europā atnaujino. Isz Vokietijos tacziau po Amerikos ir Anglijos dangiausei svezciu Paryžiuje apsilanke, tai ir ženklas, kad žmones ne vis taip dumoja kaip ju valdonai.

Vokietija, prisitaisydama ant karo dabotینگai, rupinasi prie to ir už pagerinima gyvenimo zokanu. Czia pasirodos, kad kancleris Bismarkis dar vis tą paczia nevierytina macį tur. Kad zokanas ne vien pagal jo dūmā sutaisytas, tai tasai ne tampa diputiertams ant apmastymo padūtas. Piningu ministeris Scholėas buvo iszdirbēs naują apmuityjimo zokanā, pagal kurį kožnas pats savo įemimą pridūti tur, ir jei tai neteisei daro, dėlei prigavimo apskustas buti gal. Tasai zokanas ne buvo didėsiems dvarponiams gadnus, kurius kancleris labai užstoja, ir delto Scholėas turėjo isz urėdo atsidekavoti. Jannasis Ciecorius dar vis keliauja szen ir ten. Gale Spalinio jisai Grykonu mieste Atėne apsilankys, ant svodbos jo sesers su Grykonu karalunu. Isz czia apsilankys Ciecorius ir Konstantynopilyj prie Sultano. Tą apsilankymā įpaczei Maskolei per labai svarbu laiko. Polytiszka paženklininā szī kelionę rodos ne iszprovys. Maskolija vis progos gauna, dėlei veikalu jos kaimynkiu nurnėti. Austrija, szī rudenį Galicijoj maneverius nūlaikant, isz svetimuju žemiu tiktai Prusu bei Italijos „apcierams“ pributi te pavelyjo, dėlei to „Novoje Vremja“ labai pykinos. Persijos valdono meiles gorōja įpaczei Maskolei bei Anglionai, jam szimet

prie ju apsilankant, nestokojo jisai nei jokio garbės iszrodymo. Tiktai namon važiojant atsitiko augsztam svezcui divina „garbė“. Trukys, su kuriom Persijos valdonas namon važavo, Maskolijoj isz vėsės iszbeگو. Schahs beje nesužėistas pro vėzimo langa iszlyndo, ale Maskolei drovis, kad jisai palaikystę ju gelžkeliu patsai pabandyti gayo. Czaras szī rudenį paloczijuje „Fredensborg“ Dėnose pagal savo paprotį vėszia. Jo pasekėjas aplanke Vokietijos Ciecoriu, tam „Hanoverios“ maneverius nūlaikant, ir isz czia žadėjo į Paryžių pasidūti, ant pasižiurėjimo svieta parodos. Maskolijoj kova priesz kitas kalbas vis su didesniu asztrumu varoma. Valdonai dumoja, kad žmones per daug susigentantu, kalbas savo kaimynu kalbėdami ir su jeis susieidami, o potam karui pkilus ne gana smarkei musztusi, dėlei to iszvarymai, rubeziū uzđarymai ir kiti veikalai. Ne senei Rygavoj ir pat sudžios apskustos tape, dėlei vartojimo vokiszkosos vietoje maskoliszkos kalbos. Anglijoj ir kitosa žemėsa dar vis darbininkai per visotinus pateikavimus augsztesnes algas gauti nor, o isz dalies ant to ponus ir priverczia. Kova tarp bagocziiu bei vargužiū buvusi ir pasiliks, ale įpaczei sziamė czėsė ji asztryn eina ir valdonams padaro daug rupesties ir baimės. Sziam kartui gana.

Krumplys.

Isz produktiszku turgaviecziū.

Ant Europos turgaviecziū prėkia javu sziamė mėnesyje ne pakilo; tikt už miežius truputį brangiaus mokejo.

Užmaryje-gi javai pabringo.

Kvieczei: Berlyne po 105½—106½ k. už pudā, Gdansk'e po 103—103½, Karaliaucziuje 92—106, Marsylijoje 111—117, Nev-York'e 101—103½, Odessoje 91—103, Varszavoje 101—108.

Rugei: Berlyne po 82—83 k. už pudā, Gdansk'e 74—75½, Karaliaucziuje 70—75, Liepojuje 72—73, Rygoje 74—75, Odessoje 58—70, Varszavoje 79—81.

Miežei: Berlyne po 83—90 k. už pudā, Gdansk'e 75—113½, Karaliaucziuje 67—70, Liepojuje 64—68, Marsylijoje 68½, Odessoje 52—59, Rygoje 70—76, Varszavoje 80—101.

Avizos: Berlyne po 84—95½ k. už pudā, Karaliaucziuje 70, Liepojuje 65—77, Marsylijoje 87½, Odessoje 60—78, Rygoje 67—72, Varszavoje 88—90.

Sėmenys: Liepojuje po 133 k. už pudā, Rygojė 132—133.

Gromatnyczia.

Vrasz. br. Jusu velyjimā kiek galime iszpildinsime apie kitus reikalus grometa paaiszksinsim.

Kunigui Burbai, Plymante Ameriko. Tamstos norus iszpildinsime. Per nekurius priepūlius užmirszome „Varpa“ pristūsti „Liet. Vienybei“ Kas dabar tikru czėsu nusidūs. Knjgas Tamstos reikalautas leidžiame, tur buti jau turėsite.

Apgarsinimai.

Sunus geru tevu, (Lietuvis),

krauczystę iszsimokint norintysis tesikreipes prie

J. Szimkaus,
Tilzeje,

Wokiszkoj ulyczioj No. 56.